

Det Norske Baabens Opkomst og Forandringer bestemte og dets Skioldemerke forklaret ved Sigillers, Mynters, gamle Breves og historiske Efterretningers Hielp.

Ved

Geheimeraad Carstens.

Forehaven
de. **D**a jeg agter at frembringe en, i mine Tanker, meget rimelig, om ikke umodsigelig Udtydning af det Norske Baabens Skioldemerke, og mit Bevises Styrke for en stor Deel berøer paa dette Merkes første Besskaffenhed og Udseende, saa bliver det fornødent, at jeg begynder med, at give en tilforladelig og noget udførlig Beretning om det Norske Baabens Opkomst og de Forandringer, som det Tid efter anden har undergaaet, indtil det fik og beholdt sin nærværende Skikkelse. Hvor usfuldstandigt og, hvad jeg kan sige herom, nødvendigt maae blive, naaget den betydelige Hielp jeg har fundet hos endeel af dette Selskabs værdige Medlemmer, og andre lærde og kyndige Velyndere, saa vil dog min Forklaring over det Norske Skioldemerke saa naturligen flyde af disse usfuldkomne Efterretninger, og derhos bestyrkes ved saa mange sammenstemmende Beviisligheder, at jeg tør haabe af oplyste Dommere, at de, alt overlagt, vil finde Sagen saa god som afgjort.

§. II.

Hvad Efterretning høves om de Norske Kongers Baaben og Den første Efterretning, som man har meent at kunde henføres til det Norske Baabens Historie, falder i Kong Oluf Tryggvasons Tid. Da denne Konge i hans yngre Aar opholdt sig i Saren, siges han at have faaet af den bekiendte Præst Thangbrand et Skiold, hvis Merke

Merke var et Crucifir og som var bleven foræret bemeldte Præst til Vaabenmerke, førend des nu brugelige opkom. Mindegave af Biskop Hubert i Canterbury *a*); og siden, da han ved en Landgang paa de Danske Kyster allevegne var omringet af Fienderne, skal han have bedækket sig med et Skiold, som var merket med Korsets Tegn, og derved ligesom forblindet dem, saa at han lykkelig undkom *b*). Men begge Tildragelser bære sikre Kiendemerker af en blot Munkedigt, og skulde desuden have håndt sig, førend Oluf Tryggvesen kom paa Tronen. Det er og mærkeligt, at Snorre i hans Beretning om Seeslaget med Kongerne i Danmark og Sverrig og Erik Jarl *c*) siger alene, at Kong Oluf havde et forgylbt Skiold og Hielm, uden at tale om noget Vaabentegn. Vel kunde det synes mere Opmerksomhed værd, at Biskop Sigurd, for i en paakommen Storm at forskaffe Tranen, Kongens uslig bygte Skib, en sikker Fart igiennem Volgerne, lod, blant flere Ceremonier, oprette et rødt Kors (eller en saaledes merket Banner) i Forstavnen *d*). Men ogsaa denne Omstændighed falder bort. Ordet hos Snorre betyder ikke et rødt Kors, som den Svenske Oversætter uret fortolker det, men et Billed-Kors eller Crucifir. Om Oluf Tryggvesens Estermand, Kong Oluf den Helige vide vi, at han i Slaget paa Stikkelstad, som ved hans blodige Endeligt er bleven saa bekiendt, førte et gult Kors i et hvidt Skiold *e*). Dog maae vi ikke glemme, at i dette Tilfælde Korsets Tegn ikke saa meget har været et besynderligt Merke for ham, som et almindeligt Andagts-Tegn, han havde tilfælles med sin Hær; thi

ii 3

de

- a*) See Tillæggene til Heimskringla Tom. II. pag. 465. og dette Steds Svenske og latinske Oversættelse, eller rettere forte Begreb, T. I. pag. 233. I den sidste er Skioldet bleven til amiculum eximium, cui crucis imago intexta erat; ventelig fordi Peringskield fandt det mere rimeligt, at Biskop Hubert havde foræret Thangbrand en Messikaabe.
- b*) Torf. Hist. Norr. P. II. p. 338. ex cod. Flat.
- c*) Heimskringla T. I. p. 361.
- d*) Heimskringla T. I. p. 303.
- e*) Sammensteds p. 776.

da han lovede sig til sit omtalte sidste Slag, lod han sine Strids-
 mænd drage Korsets Tegn med Blegghvidt paa deres Hjelme og
 Skjolde, og gav dem til Losnet: Fram, fram, Christsmænd,
 Korsmand, Kongsmænd! f). Allerede tilforn i Sverrefrøningen ved
 Næssene havde største Delen af hans Folk hvide Skjolde med gult
 Kors udi, og paa sommes Skjolde var Korset rødt eller blaåt; han
 lod og drage Kors med Blegghvidt for paa alle deres Hjelme g). Med
 faa Ord, det gule Kors i St. Olufs Skjold viser aleene hans over-
 troisse Tillid til Korsets Tegn; intet andet har han vist nok meent
 dermed. Men des nærmere synes det at here til min Hensigt, at
 i den just nu bemeldte Sverrefrøning Kong Olufs Banner var hvid og
 havde til Merke en Orm eller Drage h). Uden Tvivl var det den
 samme eller en ligesaa merket Fane, der bares for ham i Slaget paa
 Stikkelstad og for hans Søn Magnus den Gode i det store Slag
 mod Bønderne paa Lyrskovs Hede, og siden gjemtes som en Hellig-
 dom i Trondhiems Domkirke, hvor den endnu var til Mar 1177 og
 mueligt længe derefter i). I denne Tanke bestyrkes jeg især derved,
 at i en gammel Væg-Malning udi Fikmskirke i Sverrig, som fore-
 stiller Nigets Skytshelgen, Kong Erik Jedvardson, og vor Norske
 Oluf, den sidste, (kiendelig nok ved Øren i hans Haand,) har et
 Skjold staaende for ved Fodderne, i hvilket indeligen sees en vinget
 og tobenet Drage k). At dette Merke skulde være taget af een en-
 felt Runte hos Snorre Sturleson (thi i St. Olufs Saga paa Svenske
 Riim findes intet derom) bliver neppe troligt; en saa neiagtig Læs-
 ning var noget sært paa de Tider. Anledningen dertil maae da vel
 søges i en almindelig Kundskab om St. Olufs Fane, som mange
 Svenske

f) Sammesteds p. 764.

g) Sammesteds p. 424.

h) Heimskringta paa samme Side.

i) Theodorie. Mon. Chron. de Regg. Norv. p. 41. 52. Heimsfr. T. 1.
 p. 776. Torf. P. III. p. 591. Schonings Beskrivelse over Dom-
 kirken i Trondhiem, p. 175.k) See hos Escheffer de veris regni Svecia insignibus Roberstillet
 til p. 313. og 314.

Svenske havde seet ved deres sædvanlige Pilegrims-Reiser til hans Høilested i Trondhiem og hvis Beskaffenhed var Almuen i Sverrig saa bekiendt, at den, tillige med St. Eriks Fane, lod sig tilsynne for den Svenske Besætning i Viborg, da Rufferne Aar 1495. stormede paa denne Stad H. Denne St. Olufs Fane og Merket deri har vel og tildeels givet Anledning til, at han i Brevlarium Nidrosienski sidde, og paa een af Erkebiskop Erik Valkendorfs Mynter, saa og i et gammelt Træsniit staaende, har en krønet Drage under Fødderne M). Da Oluf den Helliges Søn, Kong Magnus den Gode, er mig intet videre forekommet, end at han, som tifforn er sagt, lod bære sin Faders Banner for sig i det store Slag, han vandt mod Bønderne. Slutelig var det ei længe derefter at denne Banner kom til Trondhiem, for der at gjenntes hos Kong Olufs Skrin: thi om Harald Harddræade, Magnuss den Godes Eftermand, høves den Efterretning, at han i alle sine Festsfage betiente sig af en anden Banner, hvis Navn var Landetida (Landets Ødelæggelse,) men hvis Merke er ubekiendt N).

S. III.

Efter disse saa og svage Glimt finde vi os igien paa nogen Tid omgivne med det inlfeste Mørke. Dog vor paalidelige Bewiser (hvemt ellers end den lærerige Snorre kan jeg mene?) lader os ikke længe blive i denne Tilstand, men tønder os, førend det kunde ventes, et i denne Tidsalder usædvanligt og des mere klærkomment Lys. I hans Fortælling om Kong Magnus Barfods sidste ulyk-

Om det siden vedblevne Norske Baabens Opkomst og dets Beskaffenhed i de første Tider.

lige

H) Efter den af Sadorph udgionne større Svenske Kronike paa Riim, P. 544.

M) Afbildning: n i Brevlar. Nidros. kan eftersees i dette Sellskabs Skrifter VI. Deel p. 42. Mynten med St. Olufs Billed paa den ene og de Valkendorffers Baaben paa den anden Side gjenntes i Hr. Geheimeraad Hielmstiernes og Hr. Kammerherre Suhms Samlinger, og Træsniitet findes beskrevet herneedenfor mod Enden af Tillægget, i den anden Anmerkning.

N) Heinskringla T. II. p. 78. 162. 167. 173.

lige Tog til Irland, hvor denne tapre Konge (Aar 1103) selv satte Livet til, mæder os en nøiagtig Beskrivelse over Klædedragten og den hele Rustning, han var iført den Dag, da han blev slagen. Til min Hensigt bliver dette nok, at han førte et rødt Skjold og derudi en gul Løve, og havde over sin Mantel-Skjorte en rød Silke-Kiorte, paa hvilken en Løve var syet for og bag med gul Silke o). Her have vi den første Efterretning om det nu brugelige Norske Vaaben, og den allerede saa nøiagtig, at baade Skjoldets og Skjoldemerkets Farver ere bestemte, (just saa, som de nu ere,) og intet savnes uden alene Lovens Stilling, Kronen paa dens Hoved og Hellebarden i dens Kloer. Overveier man dette, saa synes det meget rimeligt, at de følgende Konger i samme Aarhundrede, som alle stammede ned fra Magnus Barfod, har beholdt eller nogen af dem paa ny antaget p) denne krigske og navnkundige Herres Skjoldtegn, og dette saaledes har faaet Sted, som de Norske Kongers bestandige Vaabenmærke, først i Skjolde og Bannere, og derefter ligesaa i Indseigle og paa Mynter. At vor Historieeskriver er saa nøie underrettet om en for længe siden afdød Konges Dragt, vil ingen undre paa, naar han kommer ihu, at just Nøiagtighed i smaa Omstændigheder udmerker de Tidens Skrivemaade, og Snorre ligesaa i Magnus Erlingsens Historie fortæller om Niels Sigurdson, at han, da Birkebeinene dræbte ham, havde et rødt Skjold, bestrøet med Stjerner, og en vis Vilhelms Belte om Livet q); at Magnus Barfods Skald kan have beskrevet hans Dragt i sine Sange; at Snorre har benyttet sig af ældre historiske Arbejder, og at hans Fostersfader, den lærde Jon Koptsen, havde til Moder Thora, en naturlig Dotter af bemeldte

o) Heimsfringla T. II. p. 227.

p) Hvilken af Delene, bliver uvist. Hos Snorre findes ingen videre Efterretning end, at Sigurd Slembe (een af Magnus Barfods Søner, som dræbte sin Broder Harald Gylle og derpaa antog Kongenavn,) havde et rødt Skjold, og at Kong Sigurd Haralds Skjold var forgylbt. Heimsfr. T. II. p. 332. 357.

q) Heimsfringla T. II. p. 448.

mældte Konge r). Og skulde nogen være saa mistroiff, at han endda blev ved at tvile, saa maatte han alligevel tilstaae, at i Snorres Tid, (han kom til Verden 1178. og drøbtes 1247.) en gul eller gylde Løve i rødt Felt allerede var de Norske Kongers sædvanlige Vaaben og Merke; thi havde Snorre selv været Vidne til dette Vaabens første Opkomst, saa var han vist aldrig falden paa at tillægge det en Konge; der havde endt sit Liv over halvfierdsindstive Aar førend han blev født. Hermed kommer ei alene overeens, at Kong Everre (hvis Dedsaar er 1202.) har brugt et Seigl, hvori han, ikke uden kiendelig Hensigt til hans Vaaben, lignedes med en Løve s), og at Kong Inge Baardsøns Broder, Hertug Skule, hvis Vaatale til Riget under Haagen Haagensen den Ældre og derved forvoldte uhykelige Død er saa bekiendt, har ført i sit Judseigl t) en opreist Løve (uden Øre), som uden Tvil var hans moderne Vaaben, optaget af Moderen efter sin Fader, Kong Sigurd Munnere; men Sagen bliver og upaatvilelig derved, at den Norske Løve viser sig, endog allerede med en Øre i Kloerne, paa to smaa Solvmynter, der synligen ere meget gamle, og uden Tvil, om ikke af Kong Everre, dog neppe yngre end Kong Inge Baardsøn. De findes herved i Kobber stukne og beskrevne, tilligemed en noget yngre, hvor Løven og sees med en Øre og som synes at være slagen af en Erkebiskop i Trondhjem i det sildigste henved 1250. (See den første Kobertavle Fig. 1.

2 og

- r) See Hr. Justitsraad Schønings Kortale til hans nye Udgave af Snorre Sturlesøn, pag. III. XI. XII.
 s) Guil. Neubrigens, de Reb. Angl. III. Bog. 6 Cap. fortæller adskilligt om Kong Everre, som han var jævnaldret med. Det hele Sted læses i Torf. Hist. Norv. P. IV. p. 22-24. Men til vort Bie-meed høve kun disse faa Ord: Titulus autem sigilli ejus talis esse dicitur: Suerus Rex Magnus, *ferus ut leo*, *mitis ut agnus*.
 t) Det findes paa Universitetets Bibliothek, neden for et Brev, som Skule Jarl (thi den Tid var han ikke Hertug endnu) har udstedt Aar 1225. og hvoraf en latinsk Oversættelse er at læse i Anhanget til Hr. Justitsraad Schønings Beskrivelse over Trondh-Domkirke p. 29.

2 og 3. med Forklaringen.) Den Tid, da disse merkwærdige Stykker udprægedes, var Loven med Dreu vist nok i fuld Brug endog i Kongernes Sigiller; thi paa Mynter pleiede Vaabentegnene aller-
 sidst at settes. De to førstes Alder forudsat, kan da ei paatvoies, at jo i det mindste Kong Inge Baardsøn allerede har berient sig af dette Skjoldemærke i sine Indseigle, og at ligesaa i hans Vaaben, som ovenmeldte Hertug Skule lod udhugge og pryde med sine Færver paa hans i Trondhiems Domkirke opreiste prægtige Grav-
 minde ^u), en Stridare har været at see i Lovens Fædder. Denne Slutning venter man uden Tvil at finde her bestyrket med Sigiller, som tilhøre Kong Haagen Haagensøn, Inge Baardsøns Efter-
 mand. Men hverken efter ham eller hans Sønner, Kong Haagen, som han overlevede, og Kong Magnus Lagabeter, der blev hans Efter-
 følger paa Tronen, er noget af denne Beskaffenhed tilovers; i det mind-
 ste har jeg ei kundet overkomme noget slikt, uagtet den forbindelige Be-
 redvillighed, hvormed baade Hr. Justitsraad Schøning og Hr. Pro-
 fessor Kall har lader mig forevise alt hvad af Norske Kongers Indseigle
 eller Tegninger af samme, er at finde i det Kongelige Geheime Archiv og
 blant Arnae Magnæi Brevskaber paa Universitetets Bibliothek, og
 uagtet den besynderlige Godhed, hvormed min gamle Ven og Belyndet,
 Hr. Domprovst og Syndicus Dreyer i Lybek, efter det Høivise
 Raads gunstige og dets berømmelige Midtkierhed for alt, hvad angaar
 Videnskabernes Forfremmelse, noksom bevidnede Tilladelse, er
 kommet mig til Hielp, ved at meddele mig til Seiglenes Aftegning
 de ældste af Norske Konger udstedte Breve, som giennemses i det Lyb-
 ske Archiv. Af den hossejede Efterretning om de Norske Kon-
 gers ældste Indseigle fra Haagen Haagensøns til Haagen
 Magnusson den Eldres Tid, i Anledning af den anden og
 tredie Kobertable, ser man nærmere og med alle Omstændighe-
 der, at Kong Haagen Haagensøns og hans Sønners Indseigle, som
 jeg kiender og har havt for Mine, aleene bestaae i følgende Stykker:

I. Et

u) Torf. P. IV. p. 128.

1.) Et Seigl af Kong Haagen selv, som findes ved et Brev uden Arstal paa Universitetets Bibliothek, men til Uheld i den Tilstand, at just den Deel, som skulde vise os Kongens Raabens merke, savnes.

2.) Et Seigl af hans Søn, Kong Haagen den yngre, som bevares i det Lybske Archiv hængende neden for et Brev af Aar 1250 og hvori vel paa Bagsteden, som forestiller Kongen til Hest, hans Skjoldmærke er at see, men saa forslidt og ukiendeligt, at man kun nogenlunde forvisses om, at en opreist Løve har staaet i Skjoldet, ikke i Midten, men fremtrædende fra den ene Side, og af denne Stilling kan slutte sig til, at han formodentlig har havt en Dre i Fødderne. (See Tab. II. Fig. 1.)

3.) Et Seigl af Kong Magnus Lagabeter ved et Brev af Aar 1265 paa Universitetets Bibliothek, hvor i det Skjold, som Kongen til Hest har over den venstre Arm, tydelig sees en opreist Løve uden Krone, men som ingen Dre synes at have eller i sin ligesom opklavrende Stilling ret vel at kunne have;

4.) Et andet Seigl af samme Konge neden for et Brev af Aar 1278. i det Lybske Archiv, hvor Løven i Skjoldet over hans Arm, skönt ikke saa kiendelig som i forbemeldte Seigl, lader sig tilsyne i samme Stilling og ligeledes uden Tegns til nogen Dre. (See Tab. II. Fig. 2.)

Ved intet af disse Seigl erlange vi nogen tilstrækkelig Oplysning i den Post, hvorom det gielder, og de to sidste give endog ei den Anledning til at tænke, at i Kong Magnus Lagabeters Indseigle, og selgelig ligesaa i hans Formands, ingen Dre fandtes endnu. Men da denne Mening ikke kan foreenes med de ovenmeldte gamle Mynter, da, lige fra Magnus Lagabeters Dødsaar af, Drens Brug, som strax skal vises, har været saa bestandig og almindelig;

faa er jeg mere tilbøielig til at troe, at enten i Forstningen faa meget af Øren, som Nummer og Levens Stilling tillode, har været at see i hans omtalte tvende Seigl, eller og Stempelstikkerne ei have troet sig til at faae Øren anbragt i dem med nogen Tydelighed, og derfor efter de Tidens Begreb, da Skioldemerker ei ansaaes med samme Værd som nu onstunder, ingen Betænkning have gjort sig om, at lade den blive borte. At tale med mere Tillid herom, tilstøder Erangen for Hielpemidler ikke. Dog efter Magnus Lagabeters Tid falder denne Erang og den deraf flydende Uvisshed og Forlegenhed paa eengang bort. Om hans Søner og Eftermænd i Regieringen, Erik Præstehader og Haagen Magnussen, giver ikke allene den allerede anførte Efterretning om de Norske Kongers ældste Indseigle, faa og den tredie Kobertavle, noksom tilkiende, at i deres Seigl den Norske Løve bestandig havde en Øre i Kloerne; men at det samme og med tilstrækkelig Grund kan siges om deres Mynter, viser den første Kobertavle, hvor Fig. 4. 5. og 6. tilhører Kong Erik og Fig. 7. hans Broder Kong Haagen. Hvad de paafulgte Konger angaaer, kan Sagen endnu mindre settes i Tvil, og til Overflod forekommer adfilligt derom i det følgende. Det bliver saaledes en afgjort og uegtelig Sandhed, at saavel Erik Præstehader og hans Broder Haagen, som deres Eftermænd paa den Norske Trone, har stedse givet Løven i deres Baaben en Øre i Fødderne, endskjønt med megen Ustadighed i henseende til sammes Stilling og Dannels.

§. IV.

Forandring
ger i Hellebar-
dens eller Ø-
ens Form og
Stilling, ind-
til den har
faaet og be-

At opregne alle smaa Forandringer i denne Post, blev en lige-
saa undværkelig som kiedsomuelig Nøiagtighed; jeg vil allene anføre
dens Form og det fornemste. I Begyndelsen, og i det mindste indtil Midten af
det fiortende Aarhundrede, var Ørens Skift, (at domme efter de
til den har
faaet og be-
mig forekomne Alderdommens Tegninger) x) bestandig lige; og
ensskjønt

x) Om tilforladelige taler jeg; thi udi løse eller i det mindste upaalidelige Tegninger og Kobertik baade af Seigl og Mynter, der høre til

omskient man siden begyndte at give det en Krumning, saa vedblev holdt sin nære-
 dog det lige Skift tillige med det krumme, endog under de første bærende Stills-
 Konger af den Oldenborgske Stamme, til det efterhaanden ganske ling.
 gik af Brug. Men herved er at mærke, at den ligesfaste Dre har
 været meget foranderlig, særdeles i henseende til sin Stilling, som
 Stempelskriverne vare ligesom forlegne med, og at den findes anbragt
 paa fire adskillige Maader:

1.) I Lovens ene eller begge Fremfodder, som holde samme
 opleftet og paa Skraa, saa at Bladet oven til og Skiftet til Siden
 naaer Skjoldets Rand, og Skiftet ligesom overskjaeres af den,
 naar Løven holder sin Dre i den ene Fremfod aleene og just derfor des
 mere paa Skraa.

2.) I begge Fremfodderne saaledes, at Løven holder Dren
 (hvis Skift gemeenligen er kort og som affumpet) lige for sig eller
 kun lidt paa Skraa.

3.) I Lovens Fremfodder og ene Bagfod, saa at han staaer
 aleene paa det fjerde Been.

4.) I alle fire Fodder, saa at Løven synes ligesom at klavre
 op ad sin Dre.

Den første Maade seer man brugt paa Erik Præstehaders
 tvende hosføiede Selvmynter (Tab. I. Fig. 5. og 6.) og i samme Kon-
 gens Seigl som hænger ved hans Brev af 1292. 1297. og 1298. og lige-
 saa her fremlægges (Tab. III. Fig. 1.) Den findes og anbragt
 i hans

X 3

til trettende Aarhundrede, møder os tit nok det krumme Drestast. See
 f. E. om Rensens og Westphalens Afbildninger af Kong Erik Præsteha-
 ders og hans Broders, Hertug Haagens, Indseigle, Efterretningen
 til den hosføiede anden og tredje Kobertavle (IV. og V. Afdeling)
 Viß nok maae alt saadant holdes for uetterretteligt, helst da intet
 Bligt af følgende Aarhundrede til 1350 forekommer, undtagen
 den herved for i Note c) til denne sammeldte Tegning af et ved Her-
 tuginde Ingeborg Erikdotters Brev af Aar 1336. hængende Seigl.

i hans Broders Kong Haagens Seigl af Aar 1300. (See Efterretningen til den anden og tredie Kobertavle, dens femte Afdeling) og ligeledes har den sidste Dotter, den bekendte Prindsesse Ingeborg, først Gemal til Hertug Erik i Sverrig og siden gift med Knud Porse, Hertug i Halland og Samsøe, betient sig af den i et Seigl, hvoraf Peringskiold (Uttartal pag. 20.) har givet os en Afbildning. Denne Stilling, som viser Løven i færde med at hugge til, var ellers heldig nok udtænkt, og falder bedre i Dinene, end nogen af de andre; men ikke desmindre synes den snart at være gaaet af Brug.

Den anden Maade at anbringe den ligefastede Dre paa, blev meget mere vedtagen. Den stilles herhos for Dine paa den gamle Mynt Tab. I. Fig. I. og paa en yngre, som hører Kong Haagen, Erik Præstehaders Broder og Eftermand, til, sammest. Fig. 7. saa og paa Bagsiden af et Seigl, han har betient sig af i Aarene 1192. og 1293. mens han var Hertug endnu Tab. III. Fig. 2. Ligesaa holder og Løven sin Dre i to andre Seigl, der findes brugte af ham som Konge, det ene, paa hvis Bagside dette Vaabenmerke sees i et stort Skjold, i Aarene 1308. og 1313. og det andet, hvor samme viser sig i et mindre Seigl, trykt bag paa det sterre, i Aarene 1301-1313. (see Efterretningen til den anden og tredie Kobertavle, dens sidste Afdeling); saa og i et Indseigl hos Peringskiold (Uttart. pag. 20), som tilhører hans Broders Kong Eriks Dotter Ingeborg, Gemal til Hertug Baldemar i Sverrig, og paa Bagsiden af det Seigl, hans Dotterson og Efterfølger Kong Magnus Smek har brugt, som Konge i Norge y), til sine Breve

y) I en Bevilgning til Hansfestæderne af Aar 1343. som læses i Hr. Domprobst Dreyer's Specim. Jur. Publ. Lub. sistente pacta & privilegia circa jus naufragii pag. CIV. og i Torf. Hist. Norv. P. IV. p. 459. (endskjønt hos denne under det efter hans egen Advarsel urigtige Aarstal 1393) kalder Kong Magnus dette Seigl sigillum nostrum regni Norvegie, for at stille samme fra det til hans Svenske Breve bestemte Seigl.

ve af 1325. 1327. 1333. 1338. 1339. 1343. og 1349. og flere, hvor-
 af en god Deel ligger paa Universitetets Bibliotek. Den ved
 sal. Langebek besærgede Aftegning kan ventes i Køber stikken i Dania
 diplomatica, med alle andre, som af hans Samlinger til be-
 meldte Børf. i dette Skrift anføres. Imidlertid er et Træsuit af
 dette Seigl at see i Nettelblatts historisch-diplomatiscbe Abhand-
 lung von dem Ursprunge der Stadt Klostock Gerechtsame
 z) neden for et Brev, som intet Datum har, men henføres af Ud-
 giveren til Aaret 1351; thi at denne Afbildning, Forsiden saavel
 som Bagsiden, skal være just det samme Seigl, som Kong Magnus
 brugte i de foregaaende Aar 1325 — 1349. er jeg ved usigtig
 Sammenligning bleven forvissset om. I saadan Skikkelse møder
 den med Øren bevæbnede Løve os igien i Dronning Margretes Seigl,
 som sal. Langebek har sundet brugt af hende i Aarene 1375 og 1376.
 just det, hvoraf en løs og i henseende til det Norske Skjoldmærke
 ganske uefterrettelig Afbildning med hosfeiet Aarstal 1377. findes
 paa Resens anden Kobertavle bag ved Kong Frederik den andens
 Kronike. Endnu i Jemtlands Seigl, hvis Bevaring vi skylde
 det Danske Magazin a), sees Løven og Øren i samme Skikkelse; og
 hvor længe man udenlands har forestillet sig det Norske Vaabenmerke
 saaledes, viser den bekiendte Franskmands Vullon de la Colom-
 bierre 1644. udkomne Science heroique, hvor han giver den
 Norske Løve en ligeskafet Øre, lidt paa skraa, i Fremfødderne
 aleene, og intet af den krumme Hellebard veed at sige b).

Den tredie Maade (at Løven, staaende paa een God, holder
 Øren i de tre andre) haves for Dine paa de to gamle Mynter Tab. I.
 Fig.

z) In Append. Documentor. p. XLIV.

a) VI. Bind p. 235.

b) See Kobersifket p. 235. Beskrivelsen paa foregaaende Side er den-
 ne: Le Royaume de Norvegue, de guenles au lyon d'or couronné
 de mesme, tenant en ses pattes une hache danoise d'argent.

Fig. 3. og 4. af hvilke den yngre er Kong Erik Præstehaders, og ligesaa paa Forsiden af hans Broders, Hertug Haagens Seigl af 1292 og 1293. (Tab. III. Fig. 2.) Samme Maade finder jeg fremdeles brugt af den ovennævnte Hertuginde Ingeborg, Kong Haagen Magnusen den Eldres Datter, i to forskjellige Indseigle, det ene (bestaaende af tre i en Triangel sammenstillede Skiolde, hvert med sit Merke,) neden for et til St. Agnetæ Kloster i Koffild udstedt Brev af 1336 c); det andet (fire i en Kvadrat sammenstillede fir-kantede Skiolde med deres Merke, et Hoved i Midten) under trede Breve, eet af 1340 paa Universitetets Bibliothek og de to andre (af 1346. og 1352.) i det Kongelige Geheime Archiv.

Af de to sidste Konger for den Calmarske Forening, Haagen og Oluf, Faderen i hans mindre Seigl eller Secreto og i det mindste eller saa kaldte Signeto, og Sønnen i hans Majestets-Seigl.

Af Dronning Margrete i hendes Seigl til Norske Sager, hvorom mere bliver at sige herneftenfor, og endelig

Af Kong Erik af Pommeren i et Indseigl af Aar 1398, aftegnet til Dania diplomatica, og i et andet af 1403, hvoraf Resen har meddeelt et Koberstik paa hans tredie Tavle med de Danske Kongers Vaabner.

Den fjerde Maade, som Oven med lige Skæft findes anbragt paa, (den nyeste af alle, som det synes, og vist nok den mindst naturlige,) har man for Nine paa tre Norske Mynter, hvoraf to, efter Vaaskriften, tilhøre Kong Hans, og den tredie, en Bracteat,
vel

- o) Af dette Seigl findes to forskellige Tegninger i det Geheime Archiv. I den ene, som er besørget ved sal. Klevenfeldt, har Løven en krum Hellebard i alle fire Fødder, men i den anden er Dyrekæftet lige og holdes af Løven i tre Fødder. Jeg følger denne, da jeg ei kan negte, at den krumme Hellebard i et Seigl af Aar 1336. er mig noget mistænkelig.

vel og er Slagen af ham eller maaffee af hans Fader Kong Christian I. (See Tab. I. Fig. 8. 9 og 13. med Forklaringen). Denne Postur forekommer og i et Seigl, som hans Broder Kong Frederik I. har betient sig af, førend han kom paa Tronen, og endnu som udvalt Konge til et Brev af 1524.

Al denne Forskiellighed i den ligesfaste Dre's Stilling angaaer det Norske Vaabens Skjoldemærke. Oven paa Hielmen var Levens halve Krop kun tilsyn, saa det blev en Fornødenhed at give ham sin Stridere i Fremfødderne eller den ene Fremfødd. Det samme gielder og om Overdelen af vor Norske Løve, som i Erik Præstehaders og hans Broders Haagens Indseigle, der forestille dem ridende, er anbragt paa begge Sider af Rytterens opstaaende Krave og ventelig paa Hæstens Hovedsmykke; og skient i disse Indseigle Levene for og bag paa Hæstedækket vise sig ganske, saa holde de dog ligeledes deres Dyrer i Fremfødderne alene. (See de to sidste Afdelinger i Efterretningen til den anden og tredie Kobertavle, og den tredie Tavle selv.)

Saaledes have vi noksom betragtet den ligesfaste Dre og dens forskiellige Stilling. At den krumfaste er meget yngre, er allerede anført. Det første tilforladelige Exempel paa dens Brug, som jeg hidtil har fundet, falder i Kong Haagen Magnussens, den sidste, Tid. Efter denne Herre er et Stykke af et Seigl tilovers, som sal. Langebek har ladet aftegne og hvor man i et Skjold, heldende til Siden og bedækket med en kronet Hielm og dens Hielmdække, bliver den Norske Løve vaer med en noget krum Stridere i alle fire Fødder.

Ligesaa

*) See i Hertuginde Ingeborg Erikdotters ovenmeldte Seigl hos Peringskjold p. 20. det Norske Vaabens Hielm, med sit Hielmtegn, ved hendes Fødder. Samme Hielmtegn (ikke at regne nogen Forskiel i Smaating) findes og i Kong Haagens, den sidste af dette Navn, herovenfor omtalte mindre Seigl (Secreta); hvorimod i hans mindste Seigl (Signeto) ingen Fiærduske sees, og kun Løven med Dren viser sig oven paa den kronede Hielm.

Ligesaa har i Dronning Philipa's Seigl neden for et Brev af 1420, i Drotning Dorotheas ved hendes Breve af 1448. 1470. og 1492. og i Kong Karl Knudsons, brugt 1452. og 1456. e) Øren i Norges Vaabenmerke et krumt Skaf. Og det samme gielder om alle Kong Christian den 1stes og hans Efterfølgeres Seigl og Mynter (de faa ovenneldte undtagen); saa at den krumme Hellebardes Brug just fra den Oldenborgske Stammes Tid er bleven almindelig. Dog var i Begyndelsen, og endnu jevnlig under de første Konger af dette Huus, Ørefkastet kun lidt bøiet eller krummet, saa at Løven ei, som nu, stod opreist paa dets nedre Deel og holdt den øvre i Fremfødderne, men syntes ligesom at gaae eller klavre op ad det. Saaledes er dette Skaf at see i Kong Hanses, hans Dronnings Christines og deres Sønners Francisci og Christian den Andens Vaabener, som ved Resenii Udgave af sidstbemeldte Konges geistlige og verdslige Lov findes i Kober stukken efter disse høie Personers Monumenter i Graabrødre eller St. Albani Kirke i Odense, hvor deres Levninger hvile. Endnu paa tvende Sølvmynter af Kong Christian den IIIde, udprægede 1546. (den ene en Species eller paa den Tid saa kaldet Guldengroschen og den anden en Trediedeel Species, begge i Hr. Justitsraad Kelle's Samling af Norske Mynter) er Hellebarden ligesaa beskaffen; og kan det derhos ansees som noget besynderligt ved den, at Løven ikke holder sin Hellebard med begge Fremfødderne, men den høire kun er nær ved at berøre sammes øverste Spids paa den større Mynt, og paa den mindre virkelig rører ved den.

§. V.

Vaabnets,
førdeses Helle-
bardens Ud-

Saa meget har jeg kundet udfinde om det Norske Vaabens første Opkomst og forskiellige Beskaffenhed i ældre og nyere Tider.

Jeg

- e) Hos Schæffer de Regni Svec. Insignibus Tab. C. Fig. XII. til p. 91. hvor Løven hældende frem over holder det krumme Skaf i Fremfødderne alene, og ikke naaer det med Bagsfødderne. I denne sære Positur sees han og i Kong Christian den Andens Seigl sammest. Fig. XIII.

Jeg kommer nu til mit Hovedmaal, til dette Baabens Oplysning og tydning. At Udtydning ved historiske Hielpemidler. Leven behøver jeg ikke at den skal være opholde mig ved. De fleste Europæiske Konger har optaget dette St. Olufs modige Dyr i deres Baaben, uden Tvil for at tilkiendegive dermed, dens første at de lignede det i Styrke og Tapperhed. Ferus ut leo, hedder Skikkelse, og det om Kong Sverre i hans herovenfor anførte Seigl. Men Hel- bevises yder- lebard? — Det er just den, hvorved den Norske Løve skiller sig mere r) med fra alle andre og hvis Forklaring det gielder om. Dog er Weien de forrige Ti- allerede banet os dertil, ved det vi have seet, at den nu krumme Hel- ders Brug, at lebard i Ferstningen har havt og siden længe beholdt en anden Dan- sette Skyts- nelle, og forestillet en ordentlig Strid: Dre saaledes som den brug- helgenes Bil- tes i gamle Dage. Ved denne Omstændighed vil enhver, som har i Baabener, en mere end almindelig Læsning i Fædrelandets Historie, naar Indseigle, han tænker sig noget om, let føres paa den Tanke, at Hellebarden Bannere ic. vel kan betyde Kong Oluf den Helliges Dre og være ind- lemmet i det Norske Baaben denne Nordmandenes Apostel f) og Patron og Nordens første og ypperste Martyr til Ere. Jeg finder og virkelig, at den lærde Biskop Jens Bircherod i hans utrykte Dissert. de Daniæ Insignibus allerede, og just i samme Anledning, er falden paa denne Mening. Bipennis quidem (saa skriver han i det 4de Capitel) ut plurimum Leoni Norvegico in Insignibus jungi solet, quandoque tamen ejus loco securim huic Reges Norvegiæ (in memoriam forsitan S. Olai) apposuisse ex superstitibus quorundam sigillis liquet. Det kommer da aleene an paa at bevise det, som Bircherod kun formoder, og faae det bragt til en Slags Bished. I de fremfarne Tider var det ikke aleene en almindelig Bedtægt, at anbringe Frelserens Naavn, Billedede, Hoved eller figurlige Kignelse g), og fornemmelig Korset, hans

Y 2

hans

f) Doctor, prædicator & Apostolus Noricorum, hedder han hos Matthæo Westmonast. ad a. 1030.

g) Helst som en Agnus Dei eller paschalis, det er, et Lam, med eller uden Straale-Glands om Hovedet, der holder, til Opstandelsens Tegn,

hans Lidelses og den christelige Troes Tegn, overalt hvor det med nogen Rimelighed kunde skee, i sær paa Mynter, i Sigiller, Bannere og Vaabener; men da hvert et Rige, og som oftest hver Provintz, Stad, Flet, Laug, Gilde eller Slægt, (ikke at tale om Kirker og Klostre og deres Prælater og Dom-Capiteler) havde givet sig under Maria, Christi Moders, Johannes den Døberes, en Apostels, Evangelistes eller anden Helgens særdeles Beskiermelse, saa var den samme symboliske Dyrkelses Maade og meget sædvanlig i henseende til disse Skytshelegene. Exempler derpaa mede os allevegne; jeg vil indskrænke mig til dem, som komme min Hensigt nærmest, eller og angaae vor Nordens gamle Brug i dette Tilfælde. Storfyrstendømmet Moscov blev af saadan hellig Enfoldighed betegnet ved St. Jørgen til Hest med Dragen under ham; som endnu sees af det saaledes merkede Skjold paa Denens Bryst i det Keiserlige Russiske Vaaben. I Venedig, som fra Arilds Tid har havt Evangelisten Marcus til Patron, er Stadens og Republikens Skjoldemærke den ham tilegnede vingede Løve, med en Bestraaling om Hovedet og en aaben Bog, hvori de Ord: Pax tibi Marce, Evangelista meus, i Fremtobbene. Over det Franske Vaaben flyver et Vaand, fæstet til den med Lilier bestroede Kongelige Banner, og merket med de Franskes gamle Feltkrig: Mont joye; St. Denys; (thi paa Rigets Banner, den saa berømte Oriflamme, som ellers og kaldtes

Tegn, en Seiers-Fane merket med et Kors. Et saadant Lam (uden Bestraaling) fatte Kong Ludevig den Hellige i Frankrig og hans Efterfølgere paa visse fordum meget giængse Guldmynter, som derfor kaldtes Aignels eller Moutons d'or. Le Blanc des Monnoyes de France p. 163-170. 216. it. Prolegom. p. IV. At dette Lam og findes i Bispedømmers, Stæders og adelige Vaabener, vise Exemplerne i Speners Op. Herald. Part. I. p. 250. Hos os er Guds-Lammet i Westeraas Bispedoms Vaaben bekiendt af det Danske Mag. T. VI. p. 257. og det, som Affens Bye har til sit Mærke, af den Danske Atlas Tom. III. og hvo af vore Lærde kiender ikke det Gullandske og Bisbyiske Lam af Mynterne, hvorpaa det sees, eller i det mindste af det fuldstændige Kongel. Danske Vaaben, som det var brugeligt i forrige Tider?

Kaldtes Bannière de St. Denys og giemtes i Klosteret af samme Navn, vil jeg ikke beraabe mig, da det var uden Merke og aleene af brandgul Gulv Farve). De fra det Kongelige Franske Huus nedstammende mægtige Hertuger af Burgundien havde Apostelen Andreas til Patron, og ligesom deres Feltkrig var: *Mori joye, St. Andrieu, saa viiste sig og i det Burgundiske Banner et saadant Kors, som man skal have fastet Apostelen til h*); og derfor kaldes St. Andreas- eller Skraa-Korsen i heraldiske Bøger ogsaa det Burgundiske. Samme Kors var i de borgerlige Krige under den skæbnelige Konge Carl den VI. det Burgundiske Parties Kiendemerke. Endog Præstene bære dette Tegn, og naar nogen af dem havde et Barn at døbe, viiste han sig som en ægte Bourguignon, ved at korse det paa skraa. Skotlænderne dyrkede den samme Apostel som deres Beskytter, ut Deum tutelarem, siger Buchananus^z); og omstændigt vi ikke just kan lide paa den ældste Skotske Historie-Skriver Hektor Boethius, naar han fortæller os^k), at i Anledning af en Seier, som de ved Apostelens Hielp vandt over Engellænderne i en Konge Hungos Tid, de Skotske og Pictiske Uedlinge gjorde det Løfte, at de og deres Efterkommere vilde bruge et St. Andreas-Kors til Banner, saa tit de drog i Bedingsfærd; saa bliver det dog en paalidelig Sandhed, at det Skotske Riges Banner var saaledes merket dets Patron, til Ære. Vel finder jeg i Anderssons prægtige Værk: *Selectus Diplomatum & Numismatum Scotiae thesaurus*, intet Merke i de Bannere, som de Skotske Konger Duncan, Alexander den I., David den I., Malcolm den IV. og Wilhelm føre i Haanden paa Bagsiden af deres Indsegle, og i de senere Kongers Sigiller indtil Dronning Maria er ei nogen Banner at see^l). Men uden Tvil har man

Y 3

giort

b) Efter Blondels Afsert. *Geneal. Franc. T. I. fol. LXVII. 2.* var det rodt, og blev derefter optaget af Kongerne i Spanien, som stammede ned fra det Burgundiske Huus paa Vindes Siden.

z) Buchanan. *Hist. Scot. Lib. VII. pag. m. 220.*

k) Boeth. *Hist. Scot. Lib. X. fol. 190.*

l) See i deane, *Thefauro IV. VIII. XII. XXII. XXIV. XXVI. og XXVIII. Koberravle.*

giort Forffiel imellem Kongens og Rigets Banner i Skotland ligesaa vel som i Frankrig, og til min Hensigt kan det være nok, at ubi og efter benævnte Dronnings Tid den Skotske Banner, merket med et St. Andreas-Kors, først med en Krone paa Midten og derefter uden samme, viser sig i alle Kongers Jydseigle lige indtil det Skotske Riges Forening med det Engelske under Dronning Anne *m*). End meere: Allerede mod Enden af det trettende Aarhundrede betiente sig de sex Skotske Herrer, som forestode Riget efter Kong Alexander den III's Død, af følgende Seigl: Paa Forsiden den opreiste Skotske Løve med sædvanlig Indfatning og denne Omskrift: SIGILLVM SCOTIE DEPVSTATVM REGIMINI REGNI. Paa Bagsiden St. Andreas fæstet til sit Skraa-Kors og i Handen: ANDREAS SCOTIS DUX EST ET COMPATRIOTIS *n*). Saa findes og under Roberterne, som regierede i det fiortende Aarhundrede, og derefter indtil den Statsforandring, hvorved Prinds Wilhelm af Oranien kom paa Tronen, Apostelen paa sit Kors, eller med det i Haanden, men som oftest, og efter Jacob den II's Tid bestandig, Korset aleene, snart med en Krone paa Midten, snart uden samme, paa mangfoldige Skotske Mynter og Skuepenger *o*); ikke at tale om Tidsel- eller St. Andreas Ordenens Tegne, som ogsaa var og endnu er den korsfæstede Apostel. I Sverrig (thi vi maae nu ogsaa komme til vor Norden) brugte Kong Albert et Sigill, hvori man seer ved Siderne af Vaabenet tvende Hoveder, (uden Tvivl Eric Jedwardsens og Biskop Henriks, Sverriges og Finlands Patroners); *p*) og i det Majestats-Seigl eller saa kaldte Rigets

Alemne

m) Sammensteds Tab. LXXXVIII. XC-XCIX. See og Tab. CLVII. hvor denne Banner ligesaa findes paa een af Jacob den VI's Skuepenger.

n) Ogsaa dette Seigl er afbildet i Andersens Bærk paa den XXXVIII. Kobertable.

o) I samme Thesauro CLII-CLVI. CLX. CLXI. CLXIV og CLXXIII Kobertable. See og om St. Andreas Billede paa en stor Guld-Medaille af Jacob III. Corrigenda & Addenda efter Fortalen.

p) Scheffer de Regni Syec. Insignib. Tab. B. Fig. 10. ad p. 89. St. Henrik, Biskop i Upsal, hialp Kong Eric til at omvende Finnerne,

Klemme, som under Kong Erik af Pommern og alle hans Eftermænd i Uniones Tid brugtes til deres Svenske Breve, staaer paa Bagsiden bemeldte Konge Erik Jedvardsen, med de Ord i Randent Sanctvs ericvs svevorvm gothorvm rex. Sigillvm regni Svecie q). Den samme Konge saaes i Rigets Hovedbanner, som bevaredes i Upsal og kaldtes St. Eriks Banner. Saa findes og hans Navn og Billed, eller een af Deelene, paa mangfoldige af Stænderne efter Karl Knudsens Død og siden af Steen Sture den Eldre, Kong Hans, Svante Sture, Steen Sture den Yngre, Kong Gustav Vasa og hans Sønner Erik XVI. og Johan den IIIde, eller i deres Tid af Stokholms Stad og andre Svenske Kjøbsteder slaagne Penge, som derfor kaldtes Patron-Mynter r); og endnu har Stokholm St. Eriks Hoved i sit Seigl s). Blant Sverriges Dronninger har Heilvig, Gemal til Magnus Ladelaas, i sit Seigl ladet sig afbilde paa Knæe for Maria med Barnet t); og i samme Skikkelse ere de Danske Dronninger, Mechtild, Kong Abels, Margrete, Kong Christopher den Istes og Agnes, Kong Erik Glippings Efterleverste, forestillede i deres Indseigle, hvis Aftegninger giemmes blant Sigillerne til Dania diplomatica u).

S

ne, og drøbtes nogle Mar før han. Hans Navn staaer omkring de tre Kroner paa en Mynt, slagen i Åbo, hos Brenner Thesaur. Numm. Sveogoth. Tab. XII.

- q) Scheffer. *ibid.* p. 86. 87. cum Tab. B. Fig. 8. Peringskiølds *Uttartal* p. 55. og fornemmelig hans *Monum. Ullerak.* p. 55. hvor ogsaa paa den følgende Side udførligen handles om St. Eriks Banner.
- r) Scheffer p. 152. 164. 172. cum Tab. G. Fig. 31. 33. & Tab. H. Fig. 40. Brenner p. 34. 57. passim, med tilhørende Kobertabeller, saa og p. 80 og 103. Berchs *Beskrifning öfver Swenska Mynt* p. 31. 35. 37. 39. 47. 51. 53.
- s) *Dalín Swea Nifes Hist.* II. Delen p. 117. (z) Et saadant Seigl af 1421. har sal. Langebek ladet aftegne; og ligesaa Skeninge Stads tvende Indseigle, hvori Maria med Barnet, og to Wabsena Stads Sigiller, hvori den hellige Brigitta.
- t) Peringskiølds *Uttartal* p. 75.
- u) I samme *Stilling* sees og Sophie, den Slesvigiske Prindses Eriks Gemal, i hendes Seigl hos Hojer ad *Contin. Alb. Stad.* p. 107.

I denne Samling er og Kong Christian den Istes store Seigl at finde, hvori man seer over den siddende Monark Maria med Barnet i Midten og en Konge paa hver Side, den ene, (som det synes,) med et Sverd i den høire Haand, og den anden med en Palmegreen, eller maaffee en Lilie paa en lang Stilk, i den venstre. Og see vi hen til enkelte Stæder, Landskaber, Herreder og Distrikter i Danmark og Holsteen, saa finde sig Exempler nok paa Vaabenmerker antagne og brugte Stedets eller Egnens Skytshelgen til Vre. For at undgaae Vidtæstighed, vil jeg i henseende til Hertugdømmene henvise til Westphalens Monumentis Ineditis x), og, hvad Kongeriget angaaer, holde mig alene til Kiøbstederne. Blant dem havde Ribe, Søbye og Tisted under Pavedømmet Maria med Barnet i deres Indseigle; Holstebroe St. Jørgen; Hjørring St. Cathrine; Ringsted St. Knud Hertug, og Odense St. Knud, Konge i Danmark; og alle, Ribe undtagen, føre samme Vaaben endnu y). Odenses tvende Stadsseigl fortiene i sær vor Agtsomhed. I det større har Kong Knud en Fane med en Lilie udi, i den høire Haand og ligesaa imellem Fødderne; i det mindre viser Lilien sig alene, med tydelig Hensigt til Stadens Patron, som og tillige var Stiftets, og derfor saavel paa Bispernes som Stadens Mynter findes betegnet ved en Lilie. Saaledes seer man og i Nestveds gamle Stadsvaaben tvende Nøgler paa Kors; et Merke, der vist nok sigter til St. Peder, Indvaanernes Patron, som deres største og ældste Kirke var tillegnet z). Og paa samme Maade blev Risten i Skagens Byes Vaaben antagen til at bemerke Indbyggernes Tillid til St. Laurentius, Stedets og Kirkens Skytshelgen a); ligesom og denne andægtige

x) Særdeles Tom. I. Tab. C. og E. Tom. III. Tab. U. ad p. 550. Tab. Y. ad p. 559. Tom. IV. Tab. 27.

y) Ribes fordom brugelige Seigl findes hos Terpager Rip. Cimbr. p. 593. og de øvrige her benævnte Danske Kiøbsteders Indseigle paa Kobertavlene i Atlas Danica, som forestille deres Grundtegninger.

z) See Danske Magazin T. VI. p. 161. og i om Kirken i Atl. Dan. T. III. p. 98.

a) Atl. Dan. T. V. p. 212.

dægtige Overtroe har været Aarsag i, at Erkebisperne i Lund, hvis Domkirke har samme Helgens Navn, lode sette en Mist paa deres Mynter, og at Lundens Flek i Dytmersten har taget den til Vaabenmerke. Var det nu i hine Banfundigheds Dage en saa vedtagen Skik, at gjøre Merkerne i Vaabener og Bannere til Tegn paa den andægtige Hengivenhed og Tillid, man meente at skylde Landets eller Stedets Skytsbelgen, hvi skulde da de Norske Konger ikke rettet sig heri efter andre Fyrsters og Herrers Exempel? Hvi skulde Øren i deres Vaaben ikke ligesaa vel hentydes til St. Oluf, Rikets Patron, paa hvis Trone de sadde og hvis Slægtninge de gjorde sig en Ære af at være b), som Skraa-Korset i den Norske Vaaber unegtelig sigter til Skotlandernes Beskytter, Apostelen Andreas? At Løven har faaet den hellige Øre i Kloerne, er uden Tvivl skeet, fordi denne Raade at forøge Vaabenet paa syntes den nemmeste og noget nær den eneste paa en Tid, da man endnu intet vedste af sammenfœiede Skiolde eller flere Qvartere i eet Skjold, ei heller af Hielmtegn eller Skildtholdere. Endog i senere Tider har man saaledes givet den gotthiske Løve over den store Rigs-Sals Trappe paa Stokholms Slot en Fane, med blaåt Kors udi, at holde i den ene Fremfod c); og naar Løven møder os i Vaabenbøger nu med en Skalk, nu med en Nøgle, nu med en Munkehette over Hovedet, saa kan vi neppe tvivle, at jo disse Skjoldmerkens Oprindelse maae henføres til nogen geistlig og andægtig Hensigt.

§. VI.

Dog vi vil komme Maalet nærmere, og vende os til de Grun- 2) Med Ex-
de og Bewitsligheder, hvorved den fremsatte Menings Rigtighed empler paa
paa en mere særdeles og tilforladelig Maade stadfæstes. St. Olufs som angaae
Navn

b) Beati Olavi consanguinei nostri, patroni & defensoris Regni Norve-
gie specialis, hedder det udi Kong Haagen Magnussens Brev af
Aar 1310. i de af Hr. Thorkelin udgivne Analect. ad Jus Publ.
& Feud. Norveg. p. III.

c) Scheffer de Regni Svec. Insignib. p. 318. cum. Fig. Lit. L.

S. Oluf især
betynderlig
med Dren i
Trondhiems
Kirkes og Er-
kebispedoms
Vaaben.

Navn og Billede paa Trondhiems Erkebiskoppers Mynter og i andre geistlige Stiftes inden og uden Norge og deres Prælaters Indseigle, kan vi for Kortheds Skyld gaae forbi. Noget mere gier det til Sagen, at ikke alene i Trondhiems fordam brugelige Stadsseigl Kongen med en Begt-Skaal vist nok skal være St. Oluf *A*); men at han ogsaa sees med en Dren, hans sikre Kiendemerke, i Haanden, i den Skaanske Kiebsteds Skaners Secret, som det er brugt til et Brev af Aaret 1410. og i to andre Svenske Byers, Norköpings og Thorsærges, gamle Stadsseigl, det første af 1465 det andet af 1438 *e*). Dog ogsaa dette vil vi ikke opholde os ved, for saa meget snarere at komme til Hovedposten, som bestaaer deri, at Oluf den Helliges Dren ogsaa undertiden findes alene og uden hans Billede, saavel i Vaabener og Sigiller som paa Mynter, og i disse Tilfælde unegtelig har sigtet til hans Dyrkelse og Ære. Et tydeligt Beviis derpaa giver eet af de Indseigle, som hange under et Brev af 1344, hvorved Kiebstederne og menige Almue i Norge samtykkede, at Kong Magnus Smeks yngre Søn, Haagen, skulde være Norges Konge efter ham. I dette Seigl seer man udi et Skjold to Dren paa Kors med en Krone over, og i Randen er at læse: S. CONVIVARVM. BEATI. OLAVI. DE. HONAREI). Saa ligger og paa Universitetes Bibliothek eti Trondhiem Aar 1333. udstedt Brev, hvortil en Endrid, Præst i Bakke Kloster nær ved samme Stad, har brugt et Seigl, hvis Merke er en Arm, (uden

Tvivel

- A*) See derom den første Anmerkning mod Enden af det hosføiede Tillæg.
- e*) Disse tre Indseigle, aftegnede ved sal. Langebeks Omsorg, glemmes i det Kongelige Archiv, og med dem St. Olufs Sildes Seigl i Thorsærges, hvor Kong Oluf ligesaa er at see, med disse Ord i Randen: S. CONVIVIL. SCI. OLAVI. I. THORSARG.
- N*) Hvad Sted i Norge HONAREI (eller, som Langebek læste, NONAREI eller NORAREI) skal bemerke, kan jeg ikke udfinde. Seiglet er det sidste i Ordenen under Brevet, og svarer saaledes til Hordelands Almue, som nævnes sidst i samme. Mueligt har den betient sig af dette Seigl i Mangel af et eget. Er det saa, da maas Stedet søges i Hordeland eller nær derved.

Tvil St. Oluf,) som udreffes af en Skye og holder en Øre lige for sig. Men meest merkværdigt og til vor Hensigt magtpaaliggende er Trondhiems Domkirkes og Erkebispedømmes Baaben, hvorpaa ikke aleene Hr. Justitsraad Schoning har givet en Afbildning i hans Beskrivelse over bemeldte Kirke, men som og er at see paa en god Deel Mynter, slagne i det Tidsrum fra 1516. til 1537. af de tvende Erkebisper Erik Balkendorf og Oluf Lunge, hvoraf to her fremlegges i Kober (See Tab. I. Fig. 10 og 11.); ligesom og samme Baaben i Breviario Nidrosiensi, som efter den første Foranstaltning udkom i Trykken Aar 1519, findes anbragt til Zirat i endeel Begyndelses-Bogstaver. Her have vi et stort Kors, saaledes besat med tvende Ører, at Eggene vende fra hinanden; og det er upaatvileligt, at ligesom Korset hører vor Frelser til, og synes at svare til Domkirkens ældre og egentlige Navn Christkirke, saa detimod den, for Symmetriens Skyld, paa begge Sider anbragte Øre har faaet Sted i dette Baaben med Hensigt til St. Oluf, Kirkens og Stiftets Patron, hvis Legeme, med flere af hans Levninger, gientes som en stor Helligdom i denne Kirke, som og omsider af denne Marsag jevnlig kaldtes St. Olufs Kirke og forekommer under dette Navn allerede i det trettende Aarhundrede g). I et cirkelrunt Sigill, som Gauto, Erkebiskop i Nidros og det pavelige Sædes Legatus, har brugt Aar 1489. og 1493, er bemeldte Baaben noget anderledes indrettet. I dette Seigl, hvis Omskrift er: S. GAVTOIS. ARCHIEPISCOPI. NIDROSIENS. sidder Kong Oluf i en Kirke- eller Chor-Dør, hvis begge Floie ere opslagne, med sin Øre i den høire Haand og et Rigsæble i den venstre, og paa Kirke-Muren neden for er et Skjold anbragt, hvori man seer en Stav, stillet lige op, dannet som et Kors paa den øvre Ende, og besat med de tvende Ører paa Kors. I et ældre Seigl af 1458.

3 2

som

1) See Trondh. Domkirkes Beskr. ved Schoning i Anhanget p. 89. saa og Omskriften til Trondhiems Capitels Seigl hernedensfor i Tilægget og der i første Anmærkning.

som er den til Erkebiskop udvalgte Oluf Trønde's og, ligesom det forrige, cirkelrødt, er intet Kors og kun een Øre at finde. Hvad man bliver vaer deri er Maria med Darnet imellem to Helgene og under hende et Skjold, hvis Merke er en Øre, der staaer lige op, saa at Eggenvender til den venstre Side og Skafte oven og nedent berører Skjoldets Rand. I Omkredsen læses: S. Olavi. trønderi cler. nidr. I et Indseigl, som hænger under en ældre Erkebiskop Olufs Brev, udstedt i Bergen XII. Kal. Sept. 1352. (et stort Oval-Seigl af rodt Vox) viser sig igien Kong Oluf med sin Øre, stødende i en Kirke eller et Kapell uden Dørre; men da den nedre Deel af dette Seigl er borte, saa kan jeg ikke sige, om noget Vaaben og hvilket har været at see deri. Naar Trondhiems Erkebiskops Sigiller, som ellers ere at finde i det Kongelige Archiv og paa Universtitetets Bibliothek, er intet forekommet mig, hvori man sees Øren aleene, og kun to med St. Olufs Billede uden tilføiet Vaabenmerke; det ene (under et Brev af 1435.) Erkebiskop Aslaks, og det andet (brugt i Aar 1387.) Erkebiskop Binolds. Men derimod møde os atter de to Ører med fravendte Egge (dog, ligesom den enkelte i Erkebiskop Oluf Trønder's Seigl, uden Kors) paa den allerede omtalte gamle Selvmunt (Tab. I. Fig. 3.), som vist nok tilhører nogen af Trondhiems Erkebisper i det trettende Aarhundrede, og saaledes, efter alt Anseende, viser os Stiftsvaabenet i sin første og ældste Skikkelse. Er nu den i Erkebispdommets Vaaben snart dobbelt, snart enkelt anbragte Øre unegtelig St. Olufs, og var han, som hoermand veed, Rigets Skyrshelgen saavel som Stiftets, hvi skulde Øren i Kongernes da brugelige Vaaben ei ogsaa holdes for dette ham egne Merke, som den har en saa fuldkommen Lighed med? Særdeles værd at agtes paa er det herved, at just paa samme Maade Andreas-Korsen, som vi herovenfor har fundet iden Skotske Banner, ogsaa forekommer i de af Anderson h) meddeelte Ind-

h) See den hundrede Robertable i hans Thesavo Dipl. & Numism. Scotia.

Jubseigle, som i de ældre Tider ere brugte ved Domkirken og Stifter i St. Andreas; en Stad, der fordum har været det første og fornemste Bispe- og siden Erkebisse-Sæde i Skotland, ligesom Trondhjem i Norge.

§. VII.

Til ydermere at bestyrke denne Slutning, og ganske at afgjøre en Sag, som nu allerede har saa meget for sig, bliver det kun nødigt endnu, at kalde de Alderdoms-Løvninger til Hielp, som vise i sær, hvor hellig og hæderlig St. Olufs Dre har været i de fremfarne Norske Kongers Dine. To Stykker kan jeg til den Ende kun anfere, men de ere og saa bekvæme, at deres Betydning endog vil overgaae mine Læsers Forventning. Den ene er en liden Norsk Sølvmynt, vist nok af Kong Oluf, Dronning Margretes Sø, paa hvis ene Side sees et kronet O, med Omkrift: SANTVS OLAVVS, og paa den anden i et Skjold en Dre paa tværs, med disse Ord: MONETA NORWEL. Dette Stykke, som findes herved afbildet (See Tab. I. Fig. 12.) er en nypperlig Antiquitet i sit Slags. Ei alene er det den ældste Norske Mynt, man hidindtil veed af, hvorpaa den hellige Olufs Navn er at finde; thi de andre Mynter med dette Navn, baade Kongelige og Trondhjem's Erkebispens, (Tab. I. Fig. 10. 11. 13 og 14. med Forklaringen) ere slagne udi eller henved den Oldenborgske Stammes Tid. Men, hvad os er meest magtpaaliggende, den er og den eneste hidtil bekiendte Kongelige Mynt, hvorpaa Dre'n viser sig alene. At Kongen selv har ladet den slaae, og Dre'n saaledes maae være tagen af Rigets Naaben, sees klartigen af Paaskriften: MONETA NORWEL. som læses omkring Dre'n og gjorde denne Mynt gyldig og gangbar over det hele Rige. Man veed desuden, at Fyrster og Herrer lode sig i forrige Tider ofte noie dermed, at anbringe en Deel af deres Naaben paa de til almindelig Brug bestemte Penge, helst paa de mindre eller saa kaldte Skille-Mynter. Saa findes sevnligen paa de Engelske Kongers, Henrik den Vtes og VItes, i Franke-

3) Med R. Oluf Haagen-sons Mynt, hvorpaa Dre'n sees alene, og Dronning Margretes Seigl til Norske Sølvmynt, hvor hun holder den i Haanden.

rig udmyntede Penge kun een Lillie og een Leopard, i steden for de tre Franske Lillier og tre Engelske Leopardet 2). Saa er og hos os selv en liden Sølvmynt af Kong Hanses Tid bekendt, som efter Omskriften paa Forsiden: MON. MALMOIENS. er slagen i Malmøe, og paa hvis Bagside, hvor de Ord: NOVA. REGNI. DACIE. læses i Randen, man seer en gaaende Leopard, med Krone paa og over Ryggen båret Hale, om hvilken ikke kan paatvives, at den jo hører til det Kongelige Vaaben som en Deel til det Hele k). Ligesaa umægteligt det da er, at Dren paa Kong Oluf Haagensens Mynt, er ingen anden end den Norske Loves Dre, saa sikkert sluttes og af Ordene: SANTVS. OLAVVS: omkring hans Navn, at den samme Dre maae være St. Oluf, i det mindste at man har holdt den derfor allerede i denne Konges Tid. Jeg tilføjer at jeg ikke seer, hvad herimod med nogen Grund kunde indvendes. Nu til det andet Stykke, som jeg har lovet at anføre. I sal. Conferentsraad Klevenfeld's Samling af gamle Breve, som Kongen har ladet liebe efter hans Død og henlægge i det Geheime Archiv, findes en Aftegning af Dronning Margretes Norske Seigl til Sager, som hænger under et Brev i samme Archiv, udgivet af hende til Benedict Nielsen paa Aggerhuus, Fredagen næst for Midfaste Søndag, det første Mar, hun var antaget til Norges Riges Bestyrrelse (1388.) Denne Tegning (thi af Seiglet selv søvnes nu den øvre Deel) viser Dronningen, siddende paa

2) Le Blanc des Monnoyes de France, Kobertablen til 244. Side.

k) Det viser ei alene denne Leopards fuldkomne Lighed med dem i det kongelige Vaaben, og Myntens Omskrift, hvorefter den var Rigets, ikke Stadens, men det bestyrkes ydermere derved, at i Malmøes Byes fire forskjellige Indseigle af 1421. 1498. 1508. og 1552., som sal. Langebek har ladet aftegne, ingen Leopard eller Lové er at finde. Hvad Mynten selv angaaer, gemmes den i det Hieltmønter Cabinet. Bagsiden er herovenfor noksom bestrebet. Paa Forsiden sees et Skjold, og over samme og det Hele et Kors med brede Ender, (croix patée,) imellem hvilke læses: MON MAL MOI ENS.

paa sin Kongestoel, med Krone paa Hovedet og, som det synes, et Sleer om det. I den høire Haand, som ligger i Skjodet, holder hun en Øre; den venstre Arm vækker hun op ad, saa at en Deel deraf med Haanden bedekkes af et Skjold, hvori den Norske Love er at see, med en ligeskafet Øre i tre Fødder. Omskriften er: S. MARGARETE. DEI. GRACIA. REGINE. NORVEGIE. ET. SVECIE. AD. CAVSAS. — En Øre i Norges regierende Dronnings Haand! Hvem ellers end den hellige Konge og Martyr, hvis Merke var saa hæderligt og saa beqvemt til at betegne baade hans og Dronningens straffende Retfærdighed, kan den sigte til? Uden Tvil har allerede under nogen af de forrige Norske Konger Seiglet til Sager (det Cancelleren betroede Seigl til de i Riget forefaldende Justits-Forretninger) havt det samme Merke; thi neppe var et Fruentimmer først falden paa at lade sig saaledes afbilde. Ellers kunde og St. Oluf selv ikke vel faae Sted i disse Seigl; skulde noget Billede vise sig i dem, saa maatte det helst være den regierende Konges. Derimod er jeg tilbøielig til at troe, at det ikke var usædvanligt, at anbringe St. Oluf med sin Øre i Laugtinges og Underretters eller ved dem beskikkede Dommeres Indseigle. Saa findes Finbog Jonsen, Baugmandi Island, at have i de Aar 1497-1503. betient sig af et Seigl, hvori man sees Kong Oluf siddende, med Krone, Øre og Rigsæble, og de Ord i Randen: sigillum: anbo: gi: iohannis: legis: (i stedet for legiste, formedelst Mangel paa Rum.) Under Stolen staaer ivalo, det bagvendte Ord olavi; en Feil, som maae tilskrives Stempelskriveren). Man sees da af alt dette, at hver Omstændighed hjælper til at overbevise os om, at Hellebardens Udtydning, seer i nærværende Skrift fremsættes, er den rette; og større Visshed i en Sag som denne vil neppe nogen vente eller paastaae.

S. VIII.

) Dette Seigl findes afbildet blant Arna Magnæi Optegnelser paa Universitetets Bibliothek, i et Bunde om merkverdige Rænd af den verdslige Stand i Island, og deres Sigiller.

§. VIII.

Naar og i
hvilken An-
ledning St.
Olufs Dre er
kommen i det
Norske Naab-
ben.

Ventelig vil man spørge endnu, til hvilken Tid og i hvad be-
synderlig Anledning St. Olufs Dre er kommen i det Norske Naab-
ben. Saa naturlig denne Nysgierrighed er hos mine Læsere, saa
skulde jeg dog ikke paatage mig at tilfredsstille den, men ligesom til-
staae min Uvidenhed, dersom jeg ikke troede mig i Stand til at give
en saa rimelig Forklaring herom, at den næsten kan gielde for et nyt
Beviis paa min Hovedsats. Da Erling Skakke, efter Kong In-
ge Haraldsens Død, havde faaet sin umyndige Søn Magnus ud-
valgt til Konge, uaagtet der vare fødte Kongesønner til og han kun
var Sigurd Jorsalafars Daatterson, maatte Faderen, som Sønnens
Børge og Rikets Forstander, for at sette ham fast paa Tronen, for-
nemmelig hælde sig til den da værende Erkebiskop i Trondhiem Eysteim
eller Augustinus, og den snedige Prælat vedste mesterlig at benytte
sig af denne Leilighed, til at svække Kongernes Magt og Rættigheder
og tilveiebringe sig og Erkebispesædet de betydeligste Fordel. Saa dnye
fulgte han Aar 1164. sit Samtykke til at salve og krone den unge Kon-
ge, og derved giøre hans Ret til Riket upaatvivseligt i Folkets Dine;
og uden Tvivl var det i Følge af de Løfter, som Erling Jarl paa den
Tid giorde Erkebiskoppen, at Kong Magnus ti Aar derefter (da hen-
ved atten Aar gammel) maatte give ham en Haandfestning, ud-
stedt i Sacristiet ved Trondhiems Domkirke Paaske dagen 1174. og
stilet til Erkebispem og med ham til Bisperne og alt Clerisiet og Folket
i Norge, hvorefter han, (her at forbigaae andre vigtige Poster) over-
gav sig og sit Rige i den herliggiorte Martyrs Kong Olufs bestandige
Bold og Varetagt, og overdrog ham Norges Rige saaledes, at det
skulde være hans Arv og Eiendom, og han, Kong Magnus, fore-
staae det under samme herliggiorte Martyrs Herredømme, som
hans Statholder og den, der havde Riket af ham (tanquam
suus vicarius & ab eo tenens.) Til Beviis paa saadan stedseveren-
de Underdanighed tilstod han og, for sig og alle sine Efterkommere,
Trondhiems Kirke og Stift det Privilegium, at, efter hans Bort-
faldelse, hans Kongelige Krone, (som han, til dette Løftes Stadse-
stelse,

stelse, paa samme Dag ofrede til det hellige Alter,) saavel som alle hans Estermønds, skulde overgives bemeldte Kirke *m*). Og dette Privilegium blev, uden Tvivl under Kong Magnus selv og efter Eysteins Tilskyndelse, endogsaa fejet til Kong Haagen Adelsesteens Guletings Lov med disse Ord: "Og skal den afdøde Konges Krone der (hos den hellige Oluf, det er, i Trondhiems Domkirke) ofres for hans Siel og hænges der evindeligen Gud og den hellige Konge Oluf til Ære, efter som Kong Magnus, den første kronede Konge i Norge, lovede og samtykkede *n*). Jeg tvivler og ikke om, at jo den Krone, som Kong Magnus Erlingsen var kronet med, virkelig siden blev henlagt i Trondhiems Kirke, og derefter, under Navn af St. Olufs Krone, (thi hans var den, da den var hans Kirke tilegnet,) stedse er brugt til Kongernes Kroning, saa det er denne Krone, om hvilken Hamelmans *o*) Beretning, at Kong Christian I. blev kronet til Konge i Norge med St. Olufs Krone paa St. Olufs Dag 1450, bør forstaaes. Ved denne særdeles mærkværdige Tildragelse, betraget i Sammenhæng med alt hvad herovenfor er frembragt om Hellebardens Betydning i det Norske Raaben, ledes vi lige til den Tanke, at en saa listig og underfundig Mand, som Erkebisp Eystein, har, just i samme Anledning, formaaet Kong Magnus til at optage St. Olufs Ære i sit Raaben, for ogsaa der-

ved

m) See Torf. P. III. p. 567. og fornemmelig Hr. Justitsraad Schöning om Erkebiskop Eystein, i Forsøgene til Forbedringer i den gamle Danske og Norske Historie, hvor og p. 428 & 199. Haandfæstningen selv findes indført og dens rette Aarstal fastsat. Begyndelsen: Quoniam . . . dominatum & diadema Regni huius . . . vestrae manus impositione, reverende pater Augustine, de manu Domini suscipimus, bekræfter mig i den Tanke, at Sagen i Forveien var afgjort med Erling Jarl den Tid, da Kroningen skeede, og kun den formelige Fuldbyrkelse bleven opsat til den umyndige Konge selv kunde udfæste Forpligtelses-Brevet. Dog kan det gierne være, at eet og andet er lagt til ved denne Leilighed.

n) Paus Saml. af gamle Norske Love, 1 Part p. 3.

o) Hamelm. Old. Chron. p. 199.

ved offentlig at bevidne sin tillidsfulde Hengivenhed til den hellige Martyr. Og hvor noie kommer ikke hver hidtil bekiendt Omstændighed overeens hermed! Af Hertug Skules Skioldemerke (hvorom herovenfor S. III.) sluttes ikke rettere, end at hans Morfader Kong Sigurd Munnur, een af Magnus Erlingsøns næste Formænd i Regieringen, endnu førte en Løve uden Øre, og paa de gamle Solomynter (Tab. I. Fig. 1. og 2.), som ventelig ei ere slagne længe efter den sidste Tid, er Øren allerede at see. Skulde endog her efter opdages, eller var der Aarsag nok til at holde sig forvissset om, at Kong Magnus Erlingsøns Seigl har været uden Vaabenmerke, saa kunde han dog derfor gierne have ført den med en Øre bevæbnede Løve i sit Skiold og Banner. Vel er det troligt, at Kong Sverre, Magnus Erlingsøns Medbeiler om Tronen og Eftermand paa den, da han omtrent Aar 1191. lod sig krone af Bisppe i Bigen, i Erkebiskop Eriks Fraværelse og imod Pævens Forbud p), ei har igientaget sin Formands Forpligtelse, men kun i Almindelighed stadfæstet Geistlighedens Friheder og Rettigheder, og at hans Efterfølger Kong Inge Baardson, just for den Tvistigheds Skyld, som reiste sig af denne fornærmelige Haandfæstning, ikke har ladet sig salve eller krone; ligesom det om de paafulgte Konger er bekiendt, at Haagen Haagen-son bragte det saa vidt, at ved hans Kroning, som en pavelig Legat forrettede paa St. Olufs Dag 1247. og ligesaa, da han siden Aar 1261. lod krone sin Søn og Eftermand Magnus Lagabeter, Erkebisppe og de andre Bisppe Begiering, at faae Kong Magnus Erlingsøns Forpligtelse med Eed bekræftet, blev sat til Side q), og at omsider Kong Magnus Lagabeter selv afgjorde den hele Trette til Kongehusets og Kronens Fordeel, ved et endeligt Forliig, oprettet med Erkebiskop Jon eller Johannes Aar 1273 r). Men, uagtet alt dette, har Kong Sverre og hans Eftermand ventelig anseet det for uskadeligt,

p) Schoning om Gyslein, i Noten til p. 448.

q) Torf. P. IV. p. 243. 247. 289.

r) Sammeft. p. 353. 357. hvor Forliget selv er at læse.

ligt, at beholde i deres Skjold et Vrestean for St. Oluf, oplagt til at modtage hver Fortolkning, man vilde give det, og til hvis Indlemmelse i det Kongelige Vaaben det kunde synes Grund og Anledning nok, at han var Rigets Skjoldhelgen, Kongernes Blodsforbåndt og næsten en Gud i Folkets og deres Dine. Jeg finder desforuden et Sted i Magnus Erlingsøns Haandfæstning, som kan bringe os paa den Tanke, at Øren i hans Skjoldemærke ikke saa lige har skuldet betegne det mistænkelige Stædholdereskab under St. Oluf, men at Erkebiskop Eysteinn har vidst at give Sagen en noget forandret Bending og Anseende. Efter at Kongen har underkastet sig og sit Rige den hellige Martyr og overgivet ham dære i Arv og Eie, siger han videre, eller rettere lader den trødske Prælat ham sige, "at han, efter bemeldte Martyrs Exempel, for at haandhæve Lov og Ret og forsvare Fædrelandet som St. Olufs Eiendom, vil kjækt gaae frem i Kamp under hans Anførelse, som hans Stridsmand og den, der fægter i hans Hær (ipso produce, tanquam ejus miles & in suis castris pugnaturus.) Mon ikke Eysteinn kunde have bragt ham til at sette Kong Olufs Øre i sit Vaaben som et Mindestegn paa dette Løfte, saa at Løven med Øren forestillede han som St. Olufs Stridsmand? Dette forudsat, havde Kong Sverre endnu mindre Aarsag til at gjøre sig nogen Betænkning om bemeldte Øre. Han findes selv at have givet sit Krigsfolk det Løsnat: Fram, fram, Christmænd, Korsmænd, Olufsmænd s), og vist nok var hans Mening ikke, at undtage sig selv fra nogen af disse Benævnelser. Kort sagt, man maae betragte Sagen fra hvilken Side man vil, saa bliver det altid meget rimeligt, at Kong Magnus Erlingsøn i ovenmeldte Anledning først har givet den Norske Løve en Øre i Fødderne.

§. IX.

Førend jeg slutter denne Afhandling, maae jeg endnu melde Om Hellebarden skal betyde den Øre,

U a 2

Skid

1) Torf. P. IV. p. 56. Det samme Løsnat har og hans Sønneson Kong Haagen brugt, som p. 230. viser.

St. Oluf sit Hæder er gaaet forbi, for ikke at vige fra Hovedsagen og derved at skaffe Banesaar med, eller hans egen Dyr kal. lagt S. Oluf, som begge agtedes for særdeles hellige. Den ene det Hæl.

er den, han blev hugget med i Halsen, (som man troede af Kalf Arnesen,) og derved sit sit Banesaar. Med Snorres Vidnesbyrd herom stemmer og S. Olufs Saga paa Svenske Kiim overeens t); og ligesaa skriver Matthæus af Westmynster ved Aaret 1230. at han omkom, à Noricis percussus nimis truculenter quadam securi. Med denne Dyr i Haanden sees Kong Oluf overalt afbildet, baade i Jndseigle, Passionaler, Breviarier og Missaler og paa Mynter, Helligdomsgiemmer og gamle Kirkemure; ligesom St. Andreas med sit Skraakors, (saa tit han ikke forestilles fæstet til det,) St. Laurentius med sin Rist, (naar han ei, som i Lunde Capitels Seigl af 1502 ligger paa den,) St. Catharina med sit Hjul, og andre Helgene med Hedsfabet til deres Død og Martyrdom. Ved samme Dyr betegnedes forðum St. Olufs Dag paa Runestavene, efter Rudbeks Anmerkning i hans Atlantica u), og siden ligesaa i Calendere, som een i sal. Etatsraad Lemlers Cie bevidner. Den anden Dyr havde tilhørt St. Oluf selv, som hans sædvanlige Bærg, (endskjønt han ikke betiente sig af den, men alene af sit Sværd, i Slaget ved Stikkelstad.) Den kaldtes Hæl eller Død, og i MorkinsFinna fortælles, at intet var til som den jo giennemtrængte x). Det er den, som, jefter Munkens Theodorici og Snorres Beretning, Kong Magnus den Gode, Oluf den Helliges Son og noget nær en Helgen selv y), førte i Haanden i det store Slag, han vandt mod Bønderne, og hvorefter den første melder, at den der blev sønderbrudt og endnu i hans Tid

hen

1) Heimskringla T. I. p. 796. T. II. p. 19. St. Olufs Saga p. 67. 76.

2) Rudb. Ath. T. II. p. 630.

3) Torf. P. III. p. 250.

4) See om hans Jertegn Torf. sammest. p. 286. og f.

(hen ved Aaret 1160,) giemtes i Trondhiems Domkirke 2). Den brugtes og siden, med St. Olufs øvrige Helligdom, til Kongernes Hylsning, og nævnes udtrykkelig iblant de Stykker, som Hertug Eskule tog med Vold udaf bemeldte Domkirke, da han Aar 1239 lod sig hylde til Konge 3). Een af disse tvende Ører maae være den, som har faaet Sted i det Norske Baaben, og begge synes at have stærke Grunde for sig. Var den første farvet med saa stor en Martyrs Blod, saa havde hans ei mindre hellige Sveed mangen gang vødet den sidste. Var denne til endnu, og, med St. Olufs Tiig og øvrige Helligdom, et bestandigt Formaal for Nordmændenes saa vel som Naboe-Folkenes Dyrelse, saa kan for hin anføres, at den, efter de fremfarne Tidens Maade at afbilde Helgene paa, var hans sædvanlige og ham egne Merke, og saaledes mere beqvem end den anden til kiendeligen at betegne ham, og settes, ham til Ære, i Rigets Baaben, ligesom vi forhen har seet, at Skraakorset i de Skotske og Burgundiske Bannere sigtede til St. Andreas, og Risten paa Lunds Erkebiskoppers Mynter, saa og i Slagens Byes og Lundens Fleks Seigl, til St. Laurentius. Dog, alt vel overveiet, troer jeg ikke at tage Feil, naar jeg holder Øren, kaldet Hæl, for den, som under Magnus Erlingsøn blev feiet til de Norske Kongers Skjoldemerke; uden derfor at negte, at man jo i senere Tider, ubekymret om at tage Sagen fra sin Oprindelse, kan ofte have anseet Kong Olufs Øre i Rigets Baaben for den, han fik sit Banesaar med. Om Øren Hæl vide vi vist, at den i Kong Magnus Erlingsøns Tid endnu var til og giemtes i Trondhiem ved St. Olufs Tiig; hvorimod det ikke er saa afgjort om den anden, at man allerede paa den Tid pleiede at afbilde Kong Oluf med den i Haanden. I hans ældste Billeder, som ere tilovers, (jeg mener dem i Trondhiems Capitels Seigl af 1225 og 1281, hvorom i den første Anmerkning mod Enden af Tillægget,) seer man ingen Øre, og Munken Theodoricus,

Na 3

som

2) Theodoric. Mon. cap. 24. p. 52. Heimskr. T. II. p. 34. 35.

3) Torf. P. IV. p. 213. I den fordanstede Norske Krønike p. 691. gaaes Øren forbi.

som levede i Kong Magnus Erlingsøns Tid, siger ei, hvad Værgen den hellige Martyr drøbtes med, ja tør end ikke bestemme, hvo der lagde Haand paa ham, og om han fik eet eller flere Saar. Desuden fortæner det at lægges Mærke til, at den tilforn fremsatte meget rimelige Formodning, hvorefter Løven med Øren i bemeldte Konges Vaaben skulde betegne hans Løste, at vise sig i hvert Tilfælde som St. Olufs Stridsmand, passer sig bedst til Øren Hæl, hvilken baade Kong Oluf selv og hans Søn efter ham havde brugt i deres Krigstog, og hvormed denne endog, ledsaget og styrket af hans herliggjorte Fader, havde vundet saa stor en Seier over et heidenskt Folk. Dertil kommer at den Øre, som i Trondhiems Kirkes og Erkebispedoms Vaaben viser sig snart enkelt, snart dobbelt, og først aleene, men siden tillige med et Kors, skal uden Tvivl betyde Øren Hæl, som een af Kirkens fornemste Helligdomme; ligesom Korset vist nok er det Solvokors, der og bevarede i samme Kirke og holdtes for den største Kostbarhed, den eiede, fordi en Spaan af det hellige Korses Træ derudi var indsluttet. (See den tredie Anmærkning i Tillægget.) Desaa denne Grund vil ventelig tillægges nogen Vægt, helst da Øren (fordoblet aleene for Ziirligheds Skyld) allerede er tilføjet paa den meget gamle Erkebispefige Munt Tab. I. Fig. 3. og saaledes maae være kommen i Kirkens og Stiftets Vaaben ikke længe efter at den havde faaet Sted i Kongernes.

Tillæg

til Robertavlenes og andre merkværdige Minstændigheders Oplysning.

I.

Forklaring over de i den første Robertable afbildede Norske Mynter.

NO. 1. En Solmynt, slet og grovt arbejdet, forestiller paa Forsiden et kronet Hoved med Hals og Skuldre; paa Bagsiden i et Skjold den opreiste Norske Løve med opbeiet enkelt Hale, uden Krone, holdende en fordum brugelig Strid-Dre i Fremfødterne, og staaende paa den høire Bagfod, imens den venstre nærmer sig Dresskattet. Om ikke af Kong Everre, dog neppe yngre end Kong Inge Baardsøn. Gemmes i Hans Excel. Hr. Geheimeraad Hielmstiernes Kabinet.

NO. 2. En Solmynt noget mindre, ogsaa slet arbejdet, i Hr. Justitsraad Kelle's Samling af Norske Mynter. Forsiden som NO. 1. Paa Bagsiden i et Skjold, hvoraf kun en Deel er at see, den opreiste og, som det synes, kronede Norske Løve med aabent Gab og opbeiet enkelt Hale, staaende paa een Fod og holdende en gammeldags Strid-Dre i de tre andre, eller og i Fremfødterne alene. Af samme Alder som den forrige.

NO. 3. En Solmynt, ogsaa Hr. Justitsraad Kelle's, viser paa den ene Side den opreiste Norske Løve med aabent Gab, uden kiendelig Krone, staaende paa een Fod, i det han holder en Dre med lang og lige Skaft i de tre andre. Paa den anden Side seer man to Drer, som staae lige op med frævendte

192 C. Det Norske Vaabens Opkomst og Forandringer ic.

vendte Egge. Er af fint Sølv og vel ei meget yngre end No. 1 og 2. ventelig flagen af en Erkebiskop i Trondhiem i det sildigste henved 1250.

No. 4. En Sølvmynt af Kong Erik Præstehader, ligesaa Justitsraad Kelle's.

Forsiden: Den Norske Løve, kronet, staaende udi et Skjold i samme Stilling som paa No. 3. med denne Omskrift: ERIC. MAGN. REX. NORVE.

Bagsiden: Et Kors med en Lilie paa hver Ende og een i hver Huf, og i Randen imellem Korsets fire Ender: CRVX. SCA. IHV. XPI.

Det Ord: MAGN. som paa Forsiden tildeels er udslettet, læses tydelig paa de to følgende Mynter, og skal bemerke det Tilnavn Magnus, Erik Præstehader havde faaet i Daaben. See Torf. Hist. Norv. P. IV. p. 395.

No. 5. En Sølvmynt, ligesaa af Kong Erik Præstehader, tilhører Hr. Justitsraad Schoning.

Forsiden: Den opreiste Norske Løve i et Skjold, kronet, med en ligeskaftet Øre i Fremfødderne; holder samme paa skraa, saa at Bladet oven til og Skaftet til Siden naaer Skjoldets Rand. I Omkredsen staaer: ERIC MAGN: REX: NORVEG.

Bagsiden som No. 4.

No. 6. En særdeles fint og smukt arbejdet sølvmynt, ogsaa af Kong Erik Præstehader, i Hr. Geheimeraad Hielmstiernes og Hr. Justitsraad Kelle's Samlinger.

Forsiden: Den opreiste Løve, kronet, med Øren i den høire Fremfødd aleene; han holder den opløftet og paa skraa, saa at Bladet naaer Skjoldets øverste Rand og Skaftet ligesom overstaares af den høire. Omskrift: ERICMAGN. REX. NORVEG.

Bagsiden som No. 4. og 5.

C. Forfl. over de Norske Mynter i den første Kobertable. 193

NB. En anden Sølvmynt af samme Konge, som fuldkommen ligner denne og kun er noget større, eier ligesaa Justitsraad Kelle.

No. 7. En Sølvmynt, i Hr. Justitsraad Kelle's Samling; uden Lovol af Kong Haagen, Erik Præstehaders Broder og Eftermand.

Forfiden: Den opreiste og kronede Løve i et Skjold, holdende en kortskafet Øre lige for sig i begge Fremfødderne. I Randen læses: HAIQNVS: REX: NORVEGIE:

Bagsiden: Et Kors med en Lille paa hver Ende og en Rose i hver Huf. CRVX, SCA. IHV. XPI.

No. 8. En Sølvmynt af Kong Hans, ogsaa Hr. Justitsraad Kelle's.

Forfiden: Et kronet H. I Omkredsen: HANS BG' R' NORWEL. At BG skal betyde Dei Gratia og det saaledes er en Feil, at her staaer B i steden for D, indseer man let.

Bagsiden: Et Kors over det Heele; midt paa samme i en puncteret Cirkel den Norske Løve, som holder en ligeskafet Øre i alle fire Fødder. I Randen imellem Korsets Ender: MON ETA NOR WEL.

NB. To andre Mynter af samme Konge, kun lidt forskellige fra denne, eier Hr. Kammerherre Suhm.

No. 9. En Høulmynt eller Bracteate af Sølv, hvorpaa den Norske Løve i samme Skikkelse som paa No. 7. nemlig med en ligeskafet Øre i alle fire Fødder.

Findes i Hr. Geheimeraad Hielmstiernes Kabinet, og kan efter sal. Landsgebets Tanker, som Myntens Lighed med dem No. 8 og 13. i Ørens Skabning og Maaden, samme er anbragt paa, synes at bestyrke, gierne være slagen i Norge af Kong Hans eller hans Fader Christian I.

No. 10. En Sølvmynt af Erik Valkendorf, Erkebiskop i Trondhiem.

Paa den ene Side: Et Skjold, hvori Trondhiems Erkebispedoms Vaaben, et Kors med Kloverblad paa hver Ende, eller saa kaldet Klover-Kors (croix treslée)*, besat med to fravendte Dyr. I Randen: SANCTVS: OLAWS: REX: NORVEG': og imellem denne Skrifts Begyndelse og Ende, lige over Skjoldet, en Biskops-Hue.

Paa den anden Side: Et Kloverkors over det Hele; midt paa samme et Skjold, hvori de Valkendorfers Vaabenmerke, tre Binger og i Midten en Rose. I Omkredsen staaer imellem Korsets fire Ender: ERICVS DEI: GRA ARCEPS' NID'SEN.

NB. Endnu tre andre Sølvmynter af Erik Valkendorf, ligesaa med Eriftets Vaaben og vor Helgens Navn paa den ene Side og hans eget Navn og Vaaben paa den anden, findes jevnlig i Mynte-Samlinger. Paa een af dem staaer i Randen omkring Eriftets Vaaben: SANCTVS. OLAW. R. NORVEG. 1518. paa den anden: SANCTVS. OLAWS. R. NORVEG. 1519. og paa den tredie omkring de Valkendorfers Vaaben: ERICVS. VALKEND'P. ARC'EP'S. N.

No. 11. En Sølvmynt af Oluf Engelbrechtsen Lunge, Erik Valkendorfs Eftermand paa Trondhiems Erkebispesæde.

Paa den ene Side: Erkebispernes Vaaben og oven for en Biskops-Hue, som forhen No. 10. Omkrift: SANCTVS OLAWS REX NORVGE.

Paa den anden Side: Et Kors med Fodder paa Enderne over det Hele; midt paa samme et Skjold, hvori de Lungers**) Vaabenmerke, tre Ellier, to
oven

*) Saa er dette Kors beskaffent paa alle Erik Valkendorfs og Oluf Lunges Mynter; men i Trondhiems Domkirkes Vaaben, som Hr. Justitsraad Schening har ladet i Kode: forestille, og man ligesaa finder anbragt til Prydelse i begge Dele af Breviaro Nidrosiensis, har det en Rose paa hver Ende.

**) Forstaae de Gamle Lungers. De Nye Lunger førte to Vesselhorn. Danfke Magazin 11. Bind, 34 Side.

oven, een nedén, Bagdelene vendte imod en Rose, der sees i Midten.
OLAWS' DEIGR ARC'EP' NID'SEN.

NB. Foruden denne Mynt høves tre andre af samme Erkebiskop, alle med Stiftets og de Lingers Vaaben og med St. Olufs og hans eget Navn som denne, men paa Bagsiden med et Klevforkors over det Hele. Een af dem findes løselig afbildet i Joachims Groschen-Kabinet VII Fach Tab. XXVII. Nr. 49.

No. 12. En Sølvmynt af Kong Oluf, Dronning Margretes Søn, i Geheimeraad Hielmsstiernes og Kammerherre Suhms Mynte-Samlinger.

Forstiden: Et kronet O, (den første Bogstav i Kongens Navn,) og i Randen: SANCTVS °° OLAVVS °°.

Bagsiden: Et Kors over det Hele; paa Midten et Skiold, hvori en ligeskafet Dyr sees paa skraa fra høire til venstre Side, saa at Skafet overskieres af Skioldets Rand. I Omkredsen imellem Korsets Ender: MON ETA NOR WEL.

No. 13. En Sølvmynt af Kong Hans, i det Hielmsstierneske Kabinet.

Paa den ene Side: Et kronet H med Omskrift: SANTVS °° OELAVVS °°.

Paa den anden Side: Et Kors over det Hele; midt paa samme i en puncteret Cirkel den Norske Love med en ligeskafet Dyr i alle fire Fødder, som paa No. 8. og i Randen: IONS DGR NOR WGI.

No. 14. En Sølvmynt i samme Kabinet; som det synes, ligesaa af Kong Hanses Tid.

Paa den ene Side et Kors over det Hele, og midt paa det i en puncteret Cirkel et Skiold, hvis Merke er den Norske Love med krum Hellebard, som den nu sees i det Kongelige Vaaben. Omskrift: SAC' OLA VVS REX.

Paa den anden Side et N i en puncteret Cirkel, med disse Ord i Omkredsen: MON' NOVA NIDROS'.

II.

Efterretning om de Norske Kongers ældste Indseigle fra Kong Haagen Haagensøns til Kong Haagen Magnussøn den Eldres Tid, i Anledning af den anden og tredie Kobertavle.

Den udmerkede Gunst, som det Høiansseelige Raad i Lybek har ladet mig vederfare, ved at tilstede min pålidelige Ven, Hr. Domprovst og Syndicus Drejer, at sende mig til Seiglenes Afregning under mit Paasyn, de ældste af Norske Konger udstedte Breve, som glemmes i Stadens Archiv, kan jeg ei noksom erkende og berømme. Det er denne vist ualmindelige Nedbonhed til alt, hvad kan forfremme den saa nyttige og takkelige historiske Kundskab, som mine Læsere skyldte den Fornøielse, at finde her i Kobet afbildede fire mærkelige Indseigle, alle af trettende Aarhundrede, som i det følgende noiere beskrives og hvoraaf det første (Tab. II. Fig. 1.) tilhører Kong Haagen den Yngre, Kong Haagen Haagensøn den Eldres Søn og Medregent; det andet (Tab. II. Fig. 2.) hans Broder, Kong Magnuss Sagabeter; det tredie (Tab. III. Fig. 1.) dennes Søn, Kong Erik Præstehader, og det fjerde (Tab. III. Fig. 2.) Kong Eriks Broder, Hertug Haagen, der kom paa Tronen efter ham. Hvad vore egne Archiver af Kong Haagen Haagensøn den Eldres og hans bemeldte næste Efterfølgeres Indseigle (thi efter hans Formænd er ei noget sligt tilovers) kan fremvise, faaer herester Sted i Danja diplomática, hvortil det allerede er samlet og aftegnet tilligemed de paafulgte Kongers større og mindre Seigl, som vor utrættelige Laugebek har kundet overkomme. I midlertid vil man, haaber jeg, ikke ugierne finde her en usiagtig Efterretning om alle Kong Haagen Haagensøns, hans Søners og Sønnesønners Sigiller, som jeg i Anledning af min foregaaende Afhandling har lært at kende.

I) Efter Kong Haagen Haagensøn selv, som var Kong Sverres Sønnesøn og kaldes den Eldre for at skille ham fra hans Søn og Medregent af

af samme Navn, er intet efterretteligt i dette Henseende tilovers. Alt hvad vi hidtil have at opvise er et Stykke af det Seigl, han har ladet henge ved et Brev uden Datum, nu paa Universitetets Bibliothek blant Arnæ Magnæi Documenter. Dette Seigl er for til grønt, men bag til rødt. Forsiden viser Kongen siddende paa sin Stool, hvis Arm, som er tilbage, er ziret med et Levehoved paa Enden. Hans venstre Arm, hvori han holder næsten lige op et oven til ukiendeligt Scepter, ligger i Skødets; den høire Haand gaaer tvært over Brystet, og i Haanden, der sees ved den venstre Skulder, har han og havt noget, som det synes. Fødderne, og hvad der kan have været for ved eller neden for dem, er borte. Paa Bagsiden har Kongen viist sig til Hest, med et Sværd i den høire Haand. Man seer af Rytteren kun denne saa bevæbnede Haand med Armen, og af Hesten alene dens Bagdeel, som er bar og uden Prydelse, tilligemed et lidet Sabeldække eller Skabrak og en bred Giord dertil. Om Rytteren har havt et Skjold og dette noget Merke, lader saaledes vort Exemplar uafgjort.

II.) Af Kong Haagen Haagensøn den Ungres Seigl Hayes det allerde omtalte, herved (Tab. II. Fig. 1.) i Kober forestillede Exemplar, som hører til hans Faders Fredsfordrag med Staden Lybek, udstedt apud Bergas pridie Non. Octob. Anno Domini MCCL. coronationis quarto anno. I Originalen, som jeg tilligemed Seiglet har havt for Dine, staae de Ord: Presentem paginam Sigilli nostri & domini H. filii nostri Iuvenis Regis Sigilli munimine fecimus roborari. Det ene af disse tvende Seigl er til Uheld borte, og da det har hængt for ved det andet, saa maage det manglende Seigl nødvendig være Faderens og det, som her meddeles, Sønnens; thi Læder-Strimmelen, hvorved dette henger, er uden Brest og Bræk, saa at ingen Forbytning i nærværende Tilfælde kan være indløben. Seiglet er, som man seer, af følgende Beskaffenhed.

Forsiden: Den unge Konges siddende Billede, med et Sværd i den høire Haand og et Scepter, som endes med et dobbelt eller saa kaldet erkebispeeligt Kors (*), i den venstre. Hans Krone er aaben, og har kun fire brede Takker.

B 3

I Nan-

(*) Med et saadant Scepter i Haanden sees ogsaa Keiser Otto den Fjerde (som døde Aaret efter Kong Hangen Haagensøn den Eldres Tiltrædelse til Regeringen) i hans

I Manden staaer: SIGILLVM. DOMINI. HAGONIS. ILLVSTRIS. REGIS. NORVVEGIE.

Bagsiden: Kongen til Hest, i en Sadel med Bue for og bag og med tilhørende lidet Dække. Han er iført en Panserskjorte eller Vaabentreie og en Kiortel uden Ermer over den; en Flig af denne hænger ned. Han har en tilfugt Hielm over Hovedet, et Sværd i den høire Haand og over den venstre Arm og en Deel af Bryttet et Skjold, hvis næsten udslettede Merke synes at have været en opreist Løve, som dog ei stod i Midten, men fremkom fra den venstre Side og efter denne Stilling gierne kan have holdt en Øre i Kloerne. I Omkredsen er at læse: REX: HACO: PRECLARVS: PROBVS: ARMIS: PECTORI: GNARVS. Og for ved dette Vers staaer et dobbelt Kors, liigt det paa Enden af den siddende Konges Scepter, i stedet for det enkelte, som Ordene i Manden omkring den siddende Konge og ellers de fleste Vaabskrifter til gamle Sigiller og Mynter begynde med.

III.) Af Kong Magnus Lagabeters Indseigle ere tvende tilvoees, det ældre her paa Universitetets Bibliothek og det yngre, som meddeles i Kober stuket, i det Lybske Archiv.

Det ældre, eller egentlig den største Deel deraf, hænger neden for denne Konges Brev af Aar 1265, som læses i Anhanget til Schønings Beskrivelse over Domkirken i Trondhiem p. 64. Forsiden er i rødt, Bagsiden i grønt Vør. Paa hin sees Kongen, kiendeligen ung og smuk af Ansigt, siddende paa sin Trone. Kronen paa hans Hoved er ziret med Kleeblade, men ellers aaben som hans Broders; og i Almindelighed findes den Norske Krone, lige til den Calmarske Forenings Tid, saa vel i Indseigle som paa Mynter bestandig aaben eller uden
Buer

i hans Seigl hos Heinecc. de Sigillis Tab. VIII. No. 5. og denne formoder p. 104. med megen Rimelighed, at han havde laant det dobbelte Kors af de Grædske Keiseres Billeder og Mynter. Mon ikke Kongerne i Norge vare komne til det paa samme Maade? De Grædske Keiseres Brug i denne Post kunde de let have faaet Kundskab om, ved det i deres Tid saa mange Norske ginge til Constantinopel.

Vuer (eintres), skient med ei liden Forsskiel i dens Dannelse og i Ziraternes Beskaffenhed. I den høire Haand har han et Sværd, og et lidet Vble uden Kors i den venstre. Paa samme Side staaer et høit Scepter med Blomster paa Enden lige op i Tronen. Det nederste Stykke af Seiglet fattes, saa at man ei kan sige, om han har havt en Løve under Fødderne eller ikke. Paa Bagsiden er Kongen afbildet til Hest, i alt som hans ældre Broder Kong Haagen i det just nu beskrevne Seigl (Tab. II. Fig. 1.), kun at her den høire Arm synligen er be- pautseret, og det lige opstaaende Skiold ikke bedækker noget af Brystet. I dette Skiold (egentlig i den snevne Trekant, som forestiller dens indvortes eller mod Livet vendte Side) sees tydeligen en opreist Løve med opbøiet Hale, uden Krone. Den synes ingen Dre at have; men ganske vist er det ikke, da Skioldet just paa det Sted, hvor Dren skulde vise sig, er noget forslidt. Saa meget bliver man dog kiendelig vaer, at Løvens ene Fremfod naaer Skioldets Rand oven til og den anden naaer det til Siden, saa at i Mellemrummet ikkun et Stykke af Drens Skikkelse har kundet anbringes. Hvad Omskriften angaaer, er paa Forsiden kun en nogenlunde kiendelig Bevuing af det sidste Ord NORWAGIE tilbage; men paa Bagsiden læses tydelig Begyndelsen NORI.

Det yngre Seigl (Tab. II. Fig. 2.) hører til et af Kong Magnus i Tønsberg Aar 1178. XV. Kal. Aug. til Hansfestæderne udstedt Privilegium, som findes indført i Hr. Domprovest Dreher's Specim. Jur. Lubec. sikkente pacta & privilegia circa ius naufragii p. XCI - XCIII. Brevet selv og Skriften i samme ere usædvanlig store, og denne meget prydelig. Det vedhængende Seigl er, som Afbildningen viser, saaledes beskaffent. Forsiden: Kongen, siddende paa sin Trone, holder et Scepter med Blomster paa Enden i den høire Haand, og rører med den venstre ved Knappen eller Hagen, som hans Kiortel er fastet med over Brystet. Neden for ham imellem hans Fødder ligger en Løve. Af Omskriften ere de to sidste Ord: REGIS. NORWAGIE. mestendeels tilovers. Bagsiden: Kongen til Hest, i alt som hans Broder i Seiglet af 1250 og han selv i det af 1265. I Skioldet (som her er bredere end i det sidste Seigl, dog uden at bedække noget af Brystet, som i det første) bliver man en opreist Løve vaer, skient ikke saa kiendelig som i hans meerbemeldte ældre Seigl af 1265. Men ogsaa her er slet intet Tegnet til nogen Dre i dens Kloer at finde. I Ran-
den

den læses NORI (just som i det andet Seigl) og derefter GN, saa at Omskriftens to første Ord synes at have udgiort Begyndelsen til en Hexameter, saasom NORIGIE. MAGNVM. eller NORIGIE. REGNO.

IV.) Om Kong Erik Præstehader, der kun var tolv Aar gammel, da hans Fader Aar 1280. døde fra ham, bevidner hans Skrivelse til Kong Eduard af Engelland, hvorved han gav ham dette Dødsfald tilkiende, dateret Bergis XVI. Kal. Iunii, anno Regni primo (*), at man i Førstningen og indtil der kunde blive giort et Seigl til ham, forseglede hans Breve med Faderens Seigl. Af hans egne Indseigle ere hidtil kun to bekiendte.

Det ældre findes paa Universitetets Bibliothek ved et Brev af 1283. som er at læse i Anhanget til Trondh. Domkirkes Beskr. p. 65. Seiglet er af gult Vov og en Deel deraf forkommen. Forsiden: Kongen paa sin Trone, med et Rigsæble i den oploftede høire Haand, og et Scepter med Lillie paa Enden i den venstre. Bagsiden: Den Norske Løve i et med Roser bestrøet trekantet Skjold, kronet, hans Hale opbøiet, staaende paa een Fod, med en Dre lige for sig ventelig i de tre andre. Just den Deel af Seiglet, hvor den tredie Fod skulde naae Drekkastet, fattes; men man seer dog, at den har naaet det, i det mindste været Enden af samme meget nær. Af Omskriften paa begge Sider er intet tilbage, og ligesaa lidt kan siges, om Kongens siddende Billede har haft noget ved Fødderne, eller ikke.

Det yngre Seigl, hvoraf her gives et Koberstik (Tab. III. Fig. 1), hænger ikke alene under et fra Lybæk meddeelt Bevilgnings-Brev, udstedt i Lensberg A. D. 1292. in crastino Laurentii, som Staden fik af Erik Konge og Haagen Hertug i Norge, til Sikkerhed for de reisende Lybske Riøbmænd (mercatores eiusdem civitatis per castra Hunals in Hallandia & Hialm transeuntes), med videre, men findes ligesaa ved tvende Breve paa Universitetets Bibliothek, det ene af Aar 1297. (i Anhanget til Trondhiems Domkirkes Beskrivelse p. 14.)
det

(*) Denne Skrivelse staaer i Rymer's Aët. Publ. Angl. T. II. p. 1075. ed. Lond. og i Thorsfelins Analect. ad Jus Publ. & Feud. Norveg. p. 162 - 164.

det andet af 1298. sammesteds p. 66.) Efter alle tre nœiagtigen sammenlignede Exemplarer er Tegningen gjort. Paa Forsiden seer man Kongen siddende paa sin Trone; et Scepter med Blomster paa Enden i hans høire Haand og et Rigsæble i den opløstede venstre; neden for hans Fødder ligge en Løve og en Bjørn med modvendte Hoveder. Paa Bagsiden: Kongen til Hest i en Sadel med Bue for og bag til; Klædt i en Baabentroie og en Kiortel uden Ermer over den; en tilluft Hielm over Hovedet og oven paa den en Krone; et Sværd i hans høire Haand, under hvilken man bliver en næsten udslettet Lillie vaer, og et Skjold paa skraa over den venstre Arm og en Deel af Brystet. I Skjoldet viser sig den Norske Løve kronet, med en ligekastet Øre, som han saaledes holder i begge Fremfødder, at Bladet oven til og Skafte ud til Siden rører ved Skjoldets Rand. Saa har og de kronede Løver, som man seer for og bag paa Hestdækket, ligekastede Ører i Fremfødderne; dog med den Forfkiel, at den første holder sin Øre høit, saa at Bladet kiendelig sees ved Hestens Hoved, men den anden holder sin lige for sig. Paa begge Ender af Kongens opstaaende Krave bliver man ganske tydelig Overdelen af en opreist Løve vaer, med en ligekastet Øre i Fremfødderne. Af Stiernen, som udgjorde Hestens Hovedsmykke og hvorom mere herneendenfor i Anledning af Kong Haagen Magnussens Seigl af Aar 1300, ere kun to Odde tilbage. Omskriften paa begge Sider savnes ganske.

Om denne Herres Indseigle hos Resen i Unhanget til Kong Frederik den Andens Krønike Tab. I. og i Westphalens Monum. ined. T. IV. Tab. 13. ad col. 1257. skal være eet og samme Seigl og just det her afbildede, eller ikke, er uviist, endskiønt i sær det sidste af dem kommer temmelig overeens med dette. De ere ellers begge skiedesløst aftegnede; besynderlig har Øreskastet, som burde være lige, den først i senere Tider opkomne Skikkelse.

V.) Af Kong Haagen Magnussen den Eldres Seigl har jeg fem at anføre; eet, som han har brugt, medens han var Hertug, og fire, hvoraf han har betient sig, siden han kom paa Tronen efter sin Broder.

Det første fremlegges her (Tab. III. Fig. 2.) aftegnet efter tre sammenlignede Exemplarer, tvende oversendte fra Lybek og det tredie her paa Universitets

tets Bibliothek. Det sidste, hvoraf kun to Stykker ere tilovers, er af rødt Vax og findes nedenfor et Beskjermelses Brev, som Hertug Haagen har udstedt til Korsbrødrene (Chorsbrødrene, Kannikerne) i Stavanger A. C. 1292. Mandagen efter Halvårsmesse (den 19de May), i sit Hertugdømmes XIIIde Aar *). Af de to Lybske Exemplarer findes det ene, tilligemed hans Broders Erik Præstehaders Seigl, under dennes forbeholdte Privilegium af Aar 1292; det andet hænger aleene (thi Kong Eriks Seigl er borte) neden for dennes Stilstandsforliig med de Wendiske Stæder Lybek, Bismar, Rostok, Stralsund og Grifswald, udstedt i Bergen A. D. 1293. proxima sexta feria ante festum beatorum Viti & Modesti martyrum, anno regni quartodecimo. Paa Forsiden sees Hertugen til Hest, klædt og bevæbnet som hans Broder, Fader og Faderbroder i deres her ovenfor beskrevne Seigl, og i Skjoldet over hans venstre Arm og en Deel af Brystet viser sig en Løve, som holder en Øre med lige Skæft i tre Fædder, staaende paa den fjerde. Løvene for og bag paa Hestedækket og paa begge Ender af den opstaaende Krave holde deres Ører ligesom i Broderens Kong Eriks Seigl (Tab. III. Fig. 1.) Omkriften, hvoraf det meeste er at læse, skal være: SIGILLVM. HAQVINI. DEI. GRACIA. DVCIS. NORWEGIE. Paa Bagsiden: I et trekantet Skjold, hvis Rand er besat med Stierner, en opreist Løve uden Krone, som holder en Øre med kort og lige Skæft lige for sig i Fremfædderne. Omkriften, som meestendeels er læselig, skal være: CLIPEVS. HAQVINI. DEI. GRACIA. DVCIS. NORWEGIE.

Med Hertug Haagens Indseigl hos Resen Tab. I. og Westphalen Monum. T. IV. Tab. 13. ad col. 1257. (thi det er snligen eet og samme Seigl, og den sidste Afbildning uden Tvivl stukken efter den første) har det samme Beskæffenhed som med dem, de tillægge Kong Erik Præstehader. Det er uvidt, om deres Afbildninger skal forestille det her meddeelte Seigl, eller ei. Er det saa, da ere de meget uæstrettelige; hvis ikke, saa bære de alligevel kiendelige Tegn af Hastværk, hvortil særdeles det krumme Øresskæft paa Forsiden, saavel i Skjoldet som for og bag paa Hestedækket, er at regne.

Nu

*) Med denne Beregning kommer og hans anno Christi 1293. Ducatus vero 14. udværdte Brev hos Lorf. P. IV. p. 385. overeens.

Nu til de fire forskjellige Seigl, som findes brugte af denne Herre, efter at han var kommen til Regieringen i sin Broders Sted. De ere alle at see blant Arnæ Magnæi Brevsfaber paa Universitetets Bibliothek, og da deres Størrelse er forskjellig, saa begynder jeg med at beskrive de største. Det ældre af disse findes under tvende af Kong Haagen udstedte Breve, af hvilke det ene, som staaer i Anhanget til Trondhiems Domkirkes Beskrivelse p. 67. 68. er givet in festo Scholasticæ (10. Febr.) i hans Regierings første Aar (følgeitig, da Erik Præstehader døde om Sommeren 1299, A. 1300.) og det andet er et af Ehorbredrene i Stavanger udvirket Beskiærmelses Brev af samme Aar 1300, næste Onsdag efter Trinitatis Messe. Seiglet ligner i alt Kong Eriks af 1292. 1297. og 1298. (Tab. III. Fig. 1.) saa at samme uden Tvivl er gjort efter dette. Lilien under Haanden med Sværdet sees her tydelig. Saa sees man og i den til Omskriften bestemte Rand Stiernnen, som Hesten til Prydelse har paa Hovedet, og i samme Overdelen af en Løve, der synes at holde en paa skraa opløstet Øre i den høire Fremfod. Af Omskriften paa begge Sider er ogsaa noget tilovers. Paa Forsiden læser man endnu Begyndelsen: SIGIL, dernæst under den neden for Kongen liggende Løves Bagfod og Hale RW, og tilsidst GN og, efter tre eller fire næsten udslattede Bogstaver, RTI. I nogle løse Optegnelser om dette Seigl af Arnæ Magnæi Haand findes et mere efterretteligt Fragment af bemeldte Omskrift: SIGIL GIS. NORW MAGNI. QVARTI. og sluttelig har dens hele Indhold været: SIGILLVM. HAQVINI. DEI. GRACIA. REGIS. NORWEGIE. FILII. REGIS. MAGNI. QVARTI. *) Paa Bagsiden læses nu alene Begyndelsen: HA og tilsidst LABIO. Men efter Arnæ Magnæi bemeldte Optegnelser maatte denne Skrift have udgjort to hele Vers, hvoraf det første begyndte med HAQVINVS. og endtes med REGNA. GVBERNO. Mellemrummet har han forsøgt at udfylde ved Gissninger, hvoraf den rimeligste er: HAQVINVS. STERNO. HOSTES. MEA. REGNA. GVBERNO. Om det andet Vers lader sig kun saa meget sige, at

Ec 2 det

*) At Kong Magnus Lagabeter har skrevet sig den Sierde, sees af Torf. Hist. Norv. P. IV. p. 337. 343. og Rymers Aet. Publ. Angliæ T. I. p. 857. T. II. p. 281. T. III. p. 154. ed. Lond. Endnu i Breviar. Nidros. kaldes han saaledes. Torf. sammeff. p. 359.

det maa have været en Pentameter, og at LABIO formodentlig har rimet eller skuldet rime til GLADIO. Dette Seigl er ellers det sidste af dem, hvorpaa de Norske Konger findes ridende; og i det foregaaende have vi seet, at naar de saaledes vise sig til Hest, de ingen Banner holde i den høire Haand, men stedse et draget Sværd.

Det yngre af Kong Haagens store Indseigle er forekommet mig under tre af ham udstedte Breve, eet af Aar 1308. og to af 1313. Paa Forsiden: Kongen paa sin Stoel med et Scepter i den høire Haand; intet for ved eller under hans Fodder. Paa Bagsiden: I et stort trekantet Skjold den Norske Løve, kronet, med en Dre, hvis Skafte er kort og lige, i Fremfodderne aleene; han holder den lidt paa skraa, saa at Skafte er vendt ud ad. Af Omskriften paa begge Sider kan intet uden her og der et enkelt Bogstav udfindes.

Uf Kong Haagens to mindre Seigl er det ene en god Deel større end det andet. Dette, hans saa kaldte Secretum, viser os Arnæ Magnæi Brevsamling trykt bag paa hint i de Aar 1301. 1302. 1304. 1308. 1311. og 1313. Men skjønt de ei ere mødte mig uden saaledes sammenseiede, saa maae de dog vist ogsaa være brugte hvert for sig. Det større af dem holder jeg for det egentlig saa kaldte mindre Seigl (minna Insigli), som i denne Herres Tid var Cancelleren betroet. S. hans Forordning af Aar 1308. i Thorkelins Analectis p. 4. Og ventelig blev hans Secretum, eller, at bruge vore Tidens Sprog, hans Kabinets-Seigl trykt bag paa samme, naar han var selv tilstede ved Beseiglingen, og naar ellers Sagens Vigtighed syntes at udfordre det; saa at dette Secretum, sat bag paa det Cancelleren betroede Seigl, havde noget nær den samme Hensigt og Betydning, som nuomstunder Kongens egenhændige Underskrift. I de anførte Exemplarer er det større af bemeldte tvende Sigiller Hovedseiglet, og ved at sammenligne disse mere eller mindre brøstfældige Aftryk, har jeg fundet det saaledes beskaffent: Kongen siddende; et Rigsable i hans opløstede høire Haand og et Scepter med Blomster paa Enden i den venstre; intet under Fodderne. Paa hver Side en liggende Lilie, vendt ud ad. Skriften i Randen har været: SIGILLVM. HAQVINI. DEI. GRACIA. REGIS. NORWEGIE. Det andet Seigl, som i de Exemplarer, jeg har seet, er Contrafigillet, haves heelt og holdent i disse Aftryk, og viser tydelig den Norske Løve i et trekantet Skjold

Skjold, kronet, og ligesom i ovenmeldte store Seigl af 1308. og 1313. med en kort- og ligeskafet Øre, lidt paa skraa, i Fremfødderne. I Omkredsen staaer: SECRETVM. HAQVINI. REGIS. NORWEGIE.

Saameget om de fremfarne Norske Kongers ældste Seigl. Til Haagen Magnussen den Eldres Efterfølgere indtil den Calmarske Forening strekker sig min nærværende Hensigt ikke. Dog findes adskilligt om deres Indseigle i den foregaaende Afhandlings IVde S.

III.

Beslynderlige Anmerkninger.

I. Af Trondshiemis gamle Stadsseigl, som i VIte S. omtales, ere tre Exemplarer til, to større af 1344 og 1439 og et mindre af 1552. En Tegning af det ældste findes i det Kongelige Geheime Archiv; det af 1439. har jeg seet paa Universitetets Bibliothek, og af det yngste meddele det Danske Magazins Udgi- vere et Kobertstik i Vte Bind p. 353. med den Underretning, at Manden med Begtskaalen synes at have Krone paa Hovedet, og formodeligen skal være den hellige Kong Oluf. Dog da i de to ældre Seigl, i det mindste i det af 1439. som jeg har havt for Mine, Manden med Begtskaalen vist er kronet, saa tør man ikke tvivle om, at han jo skal forestille St. Oluf, endskjønt det vilde blive vanskeligt at bestemme, til hvad Begivenhed eller Ferteign her sigtes. Vel savnes Øren i alle tre Exemplarer; men den kunde og ei anbringes tilligemed Begtskaalen. Desuden bevidne mangfoldige af Trondshiemis Capitel udstedte Breve paa Universitetets Bibliothek, at i dets Seigl Kong Olufs siddende Billede ingen Øre har, men et Scepter med Lilie paa Enden i den høire Haand og et Rigs- æble i den venstre; thi at det ingen anden er end vor store Helgen, giver Om- skriften: SIGILL. CAPITVLL. ECCLIE. SCI. OLAWI. REGIS. ET. MARTIRIS. udtrykkelig tilkiende. Et saadant Seigl finder jeg allerede brugt til et Brev af Aar 1281. Endog i et mindre og en god Deel ældre, hvoraf Ca- pitelet betiente sig Aar 1225, har ligesaa Kong Oluf, siddende, et Scepter med Lilie paa Enden i den høire Haand. Dette Seigl, hvis hele Omskrift med Kon- gens venstre Haand er borte, hænger for ved Skule Jarls, under hans i Noten

t) til IIIde S. anførte Brev, og viser os uden Tvivl det ældste Billed af St. Oluf, som nu er tilovers.

2. Ved Skanørs Byes Seigl, som og anføres i VIte S. er den Besyn= derlighed merkværdig, at Kong Olufs Hoftebillede med Øren i den høire Haand har dette Merke:

i den venstre. En næsten ligedannet Figur møder os i et St. Oluf forestillende Træsnit, som findes i den 1578. i Duod. uden Trykningsstedets Navngivelse ud= komne Islandske Lovbog (Løgbof Islendiga), og fortiener noget neiagtigen at be= skrives. Kong Oluf, staaende, har en kronet Drage med Menneske = Ansigt under Fødderne. Han viser sig i en halvnøgen Krigsmands Skikkelse, kronet, med en Sraaaleglands om Hovedet, med dette Merke:

i den høire Haand, og en liben Øre med langt Skæft, som naaer til Jorden, i den venstre. Oven for paa den høire Side staaer: C A T og neden for paa den venstre Side Aarstallet 1535. saa at enten Træsnittet eller Billedet, hvorefter det er giort, maae være af bemeldte Aar. Jeg mener ikke at tage Feil, naar jeg hentyder begge Merker til et af vor Helgens meest udraabte Jertegn, som efter Snorre (Heimskringla T. II. p. 121. 122.) bestod deri, at da en Greve i Danne= mark havde nedt sin Norske Tienestepige til at varme Ønnen og bage Brød paa St. Olufs Heitidsdag, han et aaleene tabte sit Syn, men ogsaa Brødene i Øn= nen forvandlede til Stene. Af disse Stene, legger Snorre til, "ere ad= "skillige komne til Kong Olufs Hvilested og langt omkring til andre Steder; og "fra den Tid blev Olufsmesse helligholdt overalt i Dannemark.,, Tre saaledes til Steen forvandlede Brød har vist nok Kong Olufs Billede i Haanden, baade i den Skaanske Kjøbsteds Seigl og i Træsnittet for ved den Islandske Lovbog.

3. Det i IXde S. forekommende Sølvkors, som har omsider faaet Sted i Trondhiems Domkirkes og Erkebispedoms Vaaben, har uden Tvivl Kong Sigurd Jorsalafar ladet giøre, for at indslutte deri den Spaan af det hellige Korsets Træ, hvilken han, efter Theod. Mon. cap. 33. p. 63. og Snorre T. II. p. 242. havde faaet af Kong Balduin og (som den sidste fortæller) ved dens Annammelse med sin og tolv Mænds Sed forsikret, at den skulde der være, hvor Kristus den Hellige hvile. Det bliver vist nok det samme Kors, som Kong Sigurds Søn, Magnus den Blinde, lod bære for sig i et Slag, og derefter i sit Fængsel saa standhaftigen fordulgte. Heimskringla sammest. p. 288. 295. Torf. P. III. p. 499. 502. Vel lod Kong Sigurd, imod den Sed han skal have giort, forvare dette hellige Kors i Konghellas Kirke, hvorover det siden (uden Tvivl for det, som sagt er, blev fordulgt af Kong Magnus den Blinde) nær var geraadet i Hedningernes Bold. Heimskr. sammest. p. 253. 304. 306. Torf. p. 459. 506. 507. Men det maae dog omsider være kommet til Trondhiem, eller og maaskee et hemmeligen estergjort der blevet udgivet for det, da hos Torf. P. IV. p. 213. ved Aaret 1239. crux, in qua lignum domini, anføres iblant Domskirkens Helligdomme. Ellers bevartes og i samme Kirke et andet og større Sølvkors, som af Guttorm, Kong Olufs Søstersøn, i Anledning af en Seier han fik ved denne sin Frendes Hielp, skal være foræret til hans Hvilested. (Heimskr. sammest. p. 119-121. Breviar. Nidros. in sanctorali fol. 99 5. Torf. P. III. p. 306.) Men dette Sølvkors kan ei heldes for det, som viser sig i Trondhiems Domkirkes og Stiftes Vaaben, da Snorre udtrykkelig melder om et Billede, og det saaledes, forudsat at det virkelig var et Kors, maae have været et Crucifix. Om eet af disse tvende Kors skriver Torfæus IV. Deel 201. Side ved Aaret 1234: Notant annales, pridie festi prioris S. Olafi crucem sanctam Nidarosia de-vectam, sed nihil præterea addunt. Er Korsset, han taler om, den Tid ganske bortkommen, saa maae her forstaaes det større, som og naturligiis meest eftertragtedes; thi det andet fandtes, som tilforn er sagt, endnu Aar 1239. i Trondhiems Domkirke.

4. XIVde S. har jeg formodet, at den første Maade at anbringe Øren paa, som viser Løven i færde med at hugge til, er snart gaaet af Brug. Men, just da dette Tillæg er i Trykken, faaer jeg i Langebeks Samling af den gamle Svenske Konge

Kongeslægts Sigiller Kong Magnus Erikssens store Seigl at see, som var bestemt til hans Svenske Breve, og finder i Skioldet ved den siddende Konges venstre Side den Norske Løve i bemeldte Stilling endnu, nemlig med sin Dre paa skraa i begge Fremfædder, saa at Bladet oven til og Skafstet til Siden rører ved Skioldets Rand. Dette skionne Seigl viser Aftegningen os heelt og holdent, som det er brugt i de Aar 1343. 1348. 1352. 1360. og 1361; og det bliver ikke ubehageligt, kortelig at sammenligne det med Kong Magnus Erikssens Norske Seigl, omtalt i samme §. og Noten y) dertil.

Hans Svenske Majestæts Seigl. Forsiden: Kongen siddende paa sin Trone; et Rigsøble i den opløstede høire Haand, og et Scepter med Blomster paa Enden i den venstre. Paa hans venstre Side, lige over for Rigsøblet, et lidet Skiold, som holder til den høire Side, og i samme Norges Vaabenmerke, som det just nu er beskrevet. I Omkredsen: SIGILLVM. MAGNI. DEI. GRACIA. SWEORVM. GOTORVM. ET. NORVEGIE. REGIS. Bagsiden: Et stort Skiold og deri den kronede Svenske eller Gothiske Løve over tre paa skal fra høire til venstre Side gaaende Lægter *) paa en med Hierter eller Sæblade bestrøet Grund. Omskrift: CLIPPEVS. MAGNI. DEI. GRACIA. SVEORVM. GOTORVMQVE. REGIS. ILLVSTRIS.

Hans Norske Majestæts Seigl. Forsiden som i det Svenske, kun at Skioldet ved Kongens Billede ei holder til nogen af Siderne, og at dets Merke ikke er den Norske Løve, men den Svenske eller Gothiske, som den sees paa Bagsiden af hans Svenske Seigl. Omskriften, hvoraf den største Deel er tilovers, har været: SIGILLV. MAGNI. DEI. GRÆ. REGIS. NORVEGIE. SVEWORVM. GOTOR. ILLVSTS. Bagsiden: Et stort Skiold og deri den kronede Norske Løve, som holder en Dre med kort og lige Skafst lige for sig i Fremfædderne. Omskriften er Ord til andet den samme som paa Forsiden; en Sælsomhed i sit Slags, helst da her begge Sider ere lige store og efter Seiglets Beskaffenhed uadskillelige.

Men

*) De ere for smale til at kaldes Viælker; og Strømme, som man i nyere Tider har gjort dem til, skal de vist nok ikke forestille.

Med megen Lighed bliver man her en kiendelig og passende Modstats vaer, og merkeligt er det, at Norge nævnes først i det Norske Seigl, men sidst i det Svenske, saa at man ret med Overlæg har undgaaet, at sette det ene Rige neden for det andet. Samme Forskiel findes og iagttaget i denne Konges Norske og Svenske Breve.

5. Ved samme Velighed møder mig et andet Seigl, brugt i Aar 1344. af Kong Magnus Eriksens Datter Euphemie, hvor den Norske Løve ogsaa er at finde, og holder sin Øre paa den i IV. S. beskrevne tredie Maade. Historiens Elskere vide, at denne Prindsesse kom i Ægteskab med Albert, Herre til Mecklenborg, der siden (Aar 1348.) blev gjort til Hertug af Keiser Carl den Fjerde. I sit Seigl havde hun ladt fire trekantede Skiolde sammenstille i en Kvadrat, med et A imellem tre Roser (den første Bogstav i hendes Herres Navn) i Midten. De to forreste Skioldes Merker ere det Mecklenborgske Drehooved og den Kostokiske Gris, Drehoovedet det øverste, Grisen det nederste. Af de to bageste Skiolde viser det øverste den Svenske eller Gothiske Løve som i Faderens Indseigle, og det nederste den Norske med en ligeskafet Øre i tre Fødder. I Randen har staaet og læses meestendeels endnu: EVFEMIA. DEI. GRA. MAGNOPOLENSIS. STARGARDIE. ET. ROTZSTOK. DOMINA.

